

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvemši pondeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/l. — Telefon št. 213

Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravništvo: Mariljin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znak za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Današnja številka obsega 10 strani

ta vsebuje med drugim: Znameniti memoari. — Začetek ruske revolucije. — Iz kulturnega sveta. — Fr. Veber: Problem umske in nagonne pameti. — Kaj je duša. — Statut pokojninskega zavoda. — Gospodarska politika. — Zanimivosti itd.

Pred splošnim mirom?

Od našega stalnega pariškega dopisnika. — ap. Pariz, 13. julija.

Že nekaj dni sem se borijo angleški krogi v Parizu, ki imajo zelo ozke stike z Downingstreet, proti »valu pesimizma«, ki hoče z vseh strani preplaviti Evropo. Tajnik tukajšnjega angleškega poslanika je imel danes z Vašim dopisnikom daljši razgovor, v katerem mu je podal sledeče misli.

Neumljivo je, da resni listi že teden dni razmotrivajo o nekem prelomu v antanti. Zakaj bi se morali Anglija in Francija, ki sta skupno zmagali v svetovni vojni, razjedinjati v vprašanjih, ki jih dikтира mir? Današnja skupnost obeh držav je toliko važnosti, kakor na primer l. 1917. Tudi takrat so se pojavile difference, vendar pa ni takrat nikdo mislil na končni prelom. Pred takimi differenceami se nahajamo tudi danes. Mi Angličani moramo priznati, da je Francija najbližji sosed Nemčije. Bati se je mora bolj, kakor nas. Francija zahteva varnost, in ta zahteva je popolnoma opravičena. Nadalje mi mogoče utajiti, Francija je bila v vojni najbolj ter neposredno oškodovana. Deset departementov je ležalo v razvalinah. Če so te pokrajine danes že obnovljene, se je to zgodilo s francoskim denarjem. Nikdo na svetu ne more od Francije zahtevati, naj plača vsa nemška razdeljanja iz lastnega žepa. To bi bil najhujši udarec v obraz pravičnosti. Eno je res; Nemčija je pred nekaj tedni pomnila znatnejšo vsoto, toda težkoče so velike. Ne samo francoska vlada, temveč tudi povprečni prebivalec te dežele je mnenja, da nemškim obljubam ni mogoče verovati brez utemeljene rezerve. Pretoklost je dokazala, da je Nemčija svoje obljube redno kršila. V rokah je treba imeti jamstvo, ki bi osiguralo izpolnitev. Taka garancija je n. pr. Poruhirje. Ako je Nemčija resno ležeča na tem, da se ponudba v Parizu, sprejme, mora omogočiti v industrijskih pokrajinah nemško - francosko kooperacijo v industriji.

Kakor znano, se nazori Anglije nekoliko razlikujejo od francoskih. Potek dogodkov dokazuje, da grozi ruhska okupacija Nemčije definitivno uničiti. Mnogo jih je, ki pravijo: Francozi si žele ta bankerot. Mi tega ne verjamemo. Prepričani smo, da bi pomenil bankerot Nemčije »božanstveno svitanje« Evrope. Narodi kontinenta so zvezani medsebojno na življenje in smrt. En sam mirič v njihovi sredini zastrupi vse. To spoznanje je dozorelo tudi v Franciji. V cilju smo si torej edini: Nemčija naj poravnava vojno škodo v mejah možnosti, pri tem pa naj sama ne pogine. Nemčija naj dela ter naj ne obupa.

Alli vernute v samostojno akcijo v bodočih dneh?

»Glede tega pojma se je treba spoznameti. Anglija se poslužuje drugih metod kakor Francija. Morda pa hoče Anglija poskusiti s svojimi metodami. Če pride do razgovora z Nemčijo, se bo kmalu pokazalo, kako daleč sega dobra volja Nemčije. Ko se svet uveri o tem, se bo tudi Francija lahko udeležila pogajanj. Vrata ostanejo vedno odprta. Bodoči mir med narodi mora biti zgrajen na principu, da ne smejo biti oškodovani interesi nobenega naroda.«

»Ali se s prijateljske strani ne poskuša trenutno posredovati med Anglijo in Francijo?«

»Gospod Beneš se je razgovarjal z gospodom Poncarejem in Baldwinom. Pri tem so se dotaknili večjih problemov, ki ne puste tudi Male antante v ravnotežju. O kakem rezultatu se danes ne more ničesar reči. Sicer pa je gospod Beneš ravno s Francijo reguliral celo vrsto zadev, ki se tičejo izključno obeh držav.«

»Koliko si obeta Anglija od strokovne presoje nemške plačilne sposobnosti?«

»Ta cenitev je brezdvomno mogoča, njene prednosti pa niso tako mlačnost. Da se je to že zgodilo, bi se Nemci na mogoče več odtegovati svojim

Narodna skupščina. zakon o ustroju vojske v načelu sprejet.

Beograd, 14. julija. (Z) Današnja seja narodne skupščine se je začela ob 9. uri dopoldne. Pred prehodom na dnevni red so nekateri ministri odgovarjali na stavljena vprašanja, nakar se je nadaljevala debata o zakonskem predlogu glede ustroja vojske in mornarice.

Zemljoradnik Dušan Dimitrijevič se je v svojem govoru bavil z ekspozicijem vojnega ministra generala Pešića in kritiziral nekatere določbe zakona. Rekel je, da je predložiti načrt izdelan brez ozira na izkušnje vojne in da je slab posnetek starega zakona o ustroju vojske, ker vsebuje celo vrsto določb, vsled česar je popolnoma birokratičen. Rekel je, da bi bilo treba izpopolniti posamezne vrste orožja. Končno je izjavil, da bo pri načelnem glasovanju glasoval za predlog.

Demokrat Žika Rafajlovič se je v daljšem govoru bavil z analizo posameznih poglavij zakona in opozarjal na to, da je bila predložitev takega zakonskega načrta neobhodno potrebna. Njegov govor je zbornica simpatično sprejela, tudi radikalni.

Potem je dobil zaključno besedo minister voje in mornarice general Pešić, ki je izjavil, da niso osnovani pomisleki nekaterih poslancev, češ, da vojski po novem zakonu ne bodo ostali v svojih pokrajinah, ampak da jih bodo poslali v službovanje drugam. Minister je rekel, da je to potrebno, ker se more le na ta način doseči, da spoznavajo vojski naš narod. *Opazke hrvatskih in slovenskih poslancev, da vojski mrio v Makedoniji za malarijo, ne drže, ker je v zadnjem letu umrlo za malarijo v Makedoniji vsega skupaj 35 vojakov.* Vojska je tudi velikega pomena za izobraženje naroda. Tako je n. pr. od 100 nepismenih vojakov zapustilo službo 65, ki so se naučili brati in pisati. (Živahno

ploskanje pri radikalih in demokratih.) Pešić je končal govor z besedami, da pač ne more imeti resnih pomislekov proti predloženemu zakonskemu načrtu o ustroju vojske, vsled česar prosi poslance, naj ga sprejmejo v načelu.

Predsednik Ljuba Jovanović je nato odredil glasovanje. *Zakonski predlog o ustroju vojske in mornarice je bil sprejet s 159 glasovi proti 16. Za predlog so glasovali tudi demokrati, zemljoradniki, Nemci in džemijeti.*

Seja se je zaključila ob pol 1. uri. Prihodnja seja v ponedeljek dopoldne z dnevnim redom; podrobna debata o zakonskem predlogu o ustroju vojske in mornarice.

Radičevski sestanek.

Zagreb, 14. julija. (Pos. por.) Danes je predsedništvo hrvatske republike sestanek ob 6. uri zvečer. Na tem sestanku je predsednik stranke Stjepan Radić ob obletnici porušenja bastilje imel govor, v katerem je obrazložil sedanje politično situacijo. Jutri bo istočasno v Zagrebu, Ljubljani in Sarajevu objavljeno besedilo zagrebskega protokola.

Stališče Spahovcev.

Sarajevo, 14. julija. (Pos. por.) Danes popoldne ob 3. uri je pričela seja Osrednjega odbora Jugoslovenske muslimanske stranke. Najprej je bilo prečitano poročilo poslanskega kluba in delovnega odbora. Ob tej priliki so diskutirali tudi o tem, kako stališče naj zavzame stranka napram parlamentu. Diskusija se je zavlekla dolgo v noč. Opažata se dve stranki, ena je za to, da poslanci takoj zapuste parlament, druga pa za to, da se dela v sporazumu z ostalimi strankami bloka.

Seja ministrskega sveta. Nemške reparacije.

Beograd, 14. julija. (Z) Danes dopoldne je bila seja ministrskega sveta, na kateri so razpravljali o sporazumu z Nemčijo glede reparacij. Ob 13. je podal minister za pravosodje dr. Marković novinarjem informacije o tej stvari. Dejal je, da se je vlada odločila za sporazum z nemškim delegatom dr. Kunzejem, ki predvideva posebno proceduro za nabave. Vlada je ratificirala sporazum, ki sta ga sklenila pravosodni minister dr. Marković v imenu naše kraljevine in dr. Kunze kot zastopnik nemške vlade. V zmislu tega sporazuma se naša država odrekla nadaljnjim dobavam živine na račun vojne odškodnine proti temu, da se poravnajo reparacije v materialu. Ker nemška vlada še ni ratificirala sklenjenega sporazuma, se pričakuje, da predlože poedini ministri zaželjena naročila za svoja področja ministrskemu svetu z utemeljitvijo, zakaj nameravajo naročiti zadevni material pri poedinih nemških tvornicah in ali so pogoji teh tovarn najpovoljnejši. Sele ko ministrski svet dovoli naročila, se morejo izvesti nabave potom oddelka reparacijske komisije v Parizu za izvršitev mednarodnih po-

godb. Ministrski svet je razen tega dovolil tudi zasebnikom, da morejo naročiti v Nemčiji blago v skupnem znesku 30 milijonov zlatih mark, toda s pogojem, da veljajo ta naročila za leto 1924. Zato se morejo izvršiti le ona naročila, ki jih je dobila nemška industrija za leto 1924. Prvo izplačilo ne more biti pred 1. januarjem 1924. Dovoljenja daje uprava za vojno odškodnino, torej ministrstvo za pravosodje. Ministrski svet je razdelil teh 30 milijonov zlatih mark tako, da odpade na poljedelstvo 12 milijonov, na industrijo 12 in na obrt 6 milijonov zlatih mark. Dovolil se tudi poseben kredit 5 milijonov za nabave, ki se imajo izvršiti za državne uradnike in častnike.

RAZPUST »HANAO« V BOSNI.

Beograd, 14. julija. (B) Veliki župan sarajevski je prepovedal delovanje sarajevskega društva »Hanao« (hrvatska nacionalna organizacija), ker se je ugotovilo, da stremi za organizacijo protinarodnih elementov v Bosni in Hercegovini. Hkrati so bile prepovedane in zatvorene vse organizacije »Hanao« v Bosni in Hercegovini.

sil ni govora. Anglija in Francija pokazuje dobro voljo, rešiti čimprej sedanje krizo. Domneva je velika, da je ta optimizem posledica Beneševga prihoda.

Več gotovosti je sedaj v vprašanju padca francoskega franka. Še včeraj je krožila na borzi vest o nadaljnjem padcu in resni ljudje so že računali s predstoječo valutno katastrofo v največjem obsegu. Toda ravnotežje mora kmalu slediti, ker je trgovinska in gospodarska bilanca države zdrava. Potrebni je nekaj tehničnih ukrepov, da se spekulacija zajezi. Paniki primanjkuje vsekakor vseh predpogojev.

Ratifikacija washingtonske konvencije ter sklenjen lausanski mir pomenita lepo etapo na poti velikega mednarodnega sporazuma. Ravno v Lausanni se je rodilo soglasje v trenutku, ko se je zdelo, da bodo protislovja tem močnejše treščila skupaj. Nikdar niso bile težkoče večje, kakor one dne, ko je Ismet paša izročil znano noto. Dobra volja je kljub temu zmagała. Zakaj se to ne bi zgodilo še na evropskem bojišču?

Na merodajnem francoskem mestu sem doznal, da je pesimizem zadnjih dni daleč pretiran. O kakem prelomu v antanti ali pa o novi orientaciji vele-

Občni zbor Jadranske banke Trst.

Trst, 14. julija. (Izv.) Danes popoldne se je v poslopiju Jadranske banke Trst vršil občni zbor te banke, ki je odločil o nadaljni usodi tega že od leta 1905 obstoječega bančnega zavoda. Kakor znano, je Jadranska banka Trst obstojala kot taka do prevrata. Z razsulo avstro-ogrske monarhije se je tudi delokrog Jadranske banke razdelil teritorialno na tri države, na Jugoslavijo, Avstrijo in Italijo.

Ustanovitev Jadranske banke d. d. Beograd za ozemlje Jugoslavije se je izvršila na ta način, da se je delničarjem Jadranske banke Trst dodelila na vsako njihovo delnico po ena delnica nove Jadranske banke Beograd po emisijemskemu tečaju, s čemur so delničarji Jadranske banke Trst postali tudi zakoniti lastniki premoženja Jadranske banke Beograd. Tako so bili delničarji stare Jadranske banke Trst vzlic prehoda pretežne večine njenega premoženja v novi jugoslovanski zavod, obvarovani vsake škode.

Jadranska banka Trst je obdržala v Italiji podružnice v Zadru in Opatiji, v Avstriji pa na Dunaju, glede katerih se je bilo prilagoditi novi mednarodni situaciji.

Zato je posle dunajske podružnice Jadranske banke Trst prevzela pred kratkim ustanovljena Adriatische Bank Wien z osnovno glavnico nom. 500 milijonov avstr. kron, ki se pa vplača z 12 in pol milijard avstr. kron. Tukaj je uspelo pretežni vpliv osigurati jugoslovanskim delničarjem.

Jadransko banko Trst je prejšnje ravnanje predstavljalo kot visoko aktivno. Sedanje ravnanje pa je doseglo jako neugoden položaj zavoda. Povzročila ga je v prvi vrsti malomarnost prejšnjega ravnanja pri vodstvu poslov. Italijansko finančno ministrstvo je naložilo zavodu vrhu tega še plačilo 9.600.000 lir vsled brezglave promedbe izmenjave kron v lire s strani prejšnjega vodstva banke. Ugotovilo se je, da je bil izgubljen dvakratni iznos tedanje delniške glavnice.

Novemu ravnanstvu je letos uspelo, da se je gornje plačilo odpisalo in da je vrhu tega iz naslova izmenjave morala italijanska vlada plačati Jadranski banki Trst še 13 milijonov lir. S tem je bila dosežena delna sanacija Jadranske banke Trst. Seveda pa še davno položaj zavoda ni bil tak, da bi bila uprava pri neizbegljivi nacionalizaciji mogla na novo vstopajoči italijanski skupini diktirati pogoje.

Stališče so upravi oteževali napadi »mladinske« demokratske klike, ki je sistematično izpodkopavala zaupanje v zavod, skušala preprečiti z najraznejšimi intrigami ugodno rešitev vprašanja zamenjave in ki je na ta način našim narodnim nasprotnikom igrala naravnost v roke. Višek tega izdajalskega početja

pomenja lanskoletna denunciacija Jadranske banke pri tržaških italijanskih oblastih, aranžirana iz Jugoslavije. Vsa ta gonja, uprizorjena in vstrajno podpihovana iz Jugoslavije, je zavodu in s tem tudi našim narodnim interesom neizmerno škodovala. Če bi te gonje ne bilo, bi bila uprava vzlic danemu položaju še mnogo izdatneje napravila novi italijanski grupi mogla zastopati interese dosedanjih delničarjev tržaškega zavoda.

Vzlic vsemu temu pa je sedanjemu ravnanstvu uspelo, izposlovati tak način nacionalizacije, da je nova emisija delnic Jadranske banke Trst, o kolik je sklepala današnji občni zbor in s katero se sanacija tržaškega zavoda završuje, pridržana dosedanjim starim delničarjem in da je eventualno od njih neoptirane delnice prevzame italijanska skupina. Vpliv jugoslovanskih delničarjev na zavod v Trstu bo torej odvisen od tega, v kakli meri se bodo oni sami poslužili subskripcijske pravice na nove delnice.

Tako je sedanje ravnanje Jadranske banke pri reorganizaciji celega zavoda po prevratu, kljub nečutenim intrigam od izvestne strani, do skrajnih možnosti varovalo nacionalne interese in koristi prvotnih delničarjev.

O vseh dogodkih pa bo še, kakor smo podučeni, ravnanje Jadranske banke informiralo jugoslovansko javnost z dokumentarnim izveštem.

Trst, 14. julija. (Izv.) Pri današnjem rednem občnem zboru Jadranske banke Trst, ki je potekel popolnoma redno in mirno, je bilo najprej ugotovljeno, da so bili akcijski kapital in rezerve od italijanske vlade izključeni iz konverzije.

Nato je bilo enoglasno sklenjeno, da se stari kapital in rezerve odpisajo, pa da se reintegrira kapital z izdajanjem novih 75.000 komadov delnic po 200 lir nominalne za skupni znesek 15.000.000 lir. Rezervira se opcijska pravica dosedanjim starim delničarjem za vsako staro po eno novo, razen tega dobijo stari delničarji gratis po eno delnico Jadranske banke Beograd za vsako delnico Jadranske banke Trst.

V upravnih odbor so bili izvoljeni: Giorgio Pitacco, senator in načelnik Trsta; general Piccioni, bivši komandant češkoslovaške legije; odvornik Emanuele Fiano in Cacopardo Crispo; Giovanni Host-Venturi; Ciro Kamenarović; dr. Voja Marinković, bivši minister; dr. Laza Marković, minister pravde; dr. Marco Mordo in Giovanni Trombacco. — V nadzorstveni odbor: Gino de Iasino; Omari conte Vittori in professore Arrigo Solmi; namestniki: baron Guido Albori; Giorgio Trevisini in Vladimir Teukarevič, industrialec.

Reško vprašanje.

Italijanski demanti o nameravani zasedbi Reke.

Beograd, 14. julija. (B) Iz Rima poročajo, da se uradno demantirajo vesti inozemskih listov o gotovih namerah italijanske vlade proti Reki. Italijanska vlada želi, da se to vprašanje reši sporazumno in pravično. Zato bo poskusila vse, kar je v njenih močeh. Vse vznemirljive vesti o notranjem položaju na Reki so fantastične.

Beograd, 14. julija. (B) Iz Rima javljajo: Turinska »Stampa« komentira vesti beograjskih listov, češ, da se pripravljajo italijanske čete pod poveljstvom generalisima Diaza na zasedbo Reke in da hočejo tako postaviti italijansko in jugoslovansko vlado pred izvršen čin, in pravi, da so proizvod bujne fantazije.

Rim, 14. julija. (B) Agenzia Stefani objavlja: Nekateri inozemski listi so prinesli pred par dnevi netočne vesti o namerah in zadržanju italijanske vlade v reškem vprašanju. Vlada proučuje ta problem in smatra za neobhodno potrebno, da se čimprej najde rešitev. Vlada je iskala in še išče vsa mogoča sredstva, da bi vendar enkrat prišli do pravične in trajne rešitve tega zamotnega vprašanja. Tudi vse vesti o zadržanju vlade v tej zadevi so preuranjene. Kar se tiče notranjega položaja na Reki, so bile razširjene razburilive vesti o gibanju in pripravah italijanskih čet. Vse te vesti so neosnovane.

Beograd, 14. julija. (Z) »Politika« piše: Član strokovnega posvetovalnega odbora za primorske zadeve, vseučiliški profesor dr. Ferdo Šikić je dospeel včeraj iz Zagreba v Beograd. Udeležil se je skupaj z univerzitetnim profesorjem dr. Miloradom Stražnickim plenarne seje izvedencev, ki ji je predsedoval dr. Matko Laginja. Po seji je imel zunanji minister dr. Ninčić daljšo konferenco s člani odbora.

SPOR MED BOLGARSKO IN RUSIJO

Moskva, 14. julija. Ruska brzojavna agentura javlja: Zaradi nasilja, ki so Wranglovci izvršili ob soudeležbi bolgarskih oblastev na ruskih ljudeh ki se vračajo v domovino, zlasti pa zaradi umora pooblaščenca za povratek Slopogina v Plevni, je bila odpoklicana iz Bolgarije komisija ruskega Rdečega križa za povratek.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:

Kino Matica: »Kri-kri«. — Lya Mara. Kino Ideal: »Usoda lepe male.«

Kino Tivoli: »Čuda džungle.« V. del.

V ponedeljek, 16. julija:

Kino Matica: »Usoda revolucionarja.«

Kino Ideal: »Usoda lepe male.«

Kino Tivoli: »Nonseratu.«

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:

Tekoči teden: lekarna Prochazka na Jurčičevem trgu in Ustari na Sv. Petra c.

Polkovnik Janko Vukasović-Stibil.

List za listom padajo borci za našo ujedinjenje in osvobodjenje. V petek 13. t. m. zvečer nam je nemila smrt ugrabila iz naše sredine polkovnika g. Janka Vukasovića, človeka, ki je vse svoje dni posvetil svojem narodu. Ko je bil še mladenič, se je vnel ob žarišču jugoslovenske ideje za svobodo teptanega naroda treh imen. Ko se je Bosna stresla, da vrže raz sebe neznojni jarem, je Vukasović prvič začetil ono veliko željo po udejstvovanju. V oni dobi romantike se je boril Vukasović kot dobrovoljec za svobodo Bosne ter s tem prestal ognjeni krst za vse nadaljne borbe.

Pokojnik se je rodil 2. septembra 1851. v Vrtovinu na Goriškem. Že v rani mladosti se je navduševal za narodne ideale. Leta 1869 je potoval navlčno solo na Reki, pozneje pa je služboval v vojni mornarici. Leta 1874, je nastopil službo pri finančnem inspektoratu v Gorici. Bosanska vstaja je prinesla novega življenja med idealne omladince. Mnogi so takrat hoteli na pomoč zaslužnjem bratom v Bosni. Med drugimi tudi Vukasović. Leta 1875, je pobegnil v Srbijo ter vstopil v dobrovoljsko armado generala Strati-mirovića. Vstopiti je hotel še v oktobru istega leta v vstaško četo vojvode Petra Mrkonjića, poznejšega kralja Petra I. Ker so Turki Mrkonjićevo četo razbili, je Vukasović vstopil v četo vojvode Ljubecovića, ki se je takrat nahajal v Hercegovini. Po junaških borbah se je vrnil v Srbijo, kjer je vstopil v Drinski dobrovoljski polk. Tolkel se je na Beljini, Rači, na Prokopu in na Majevici. Pomagali so tudi Garbaldinci. Tem so prideli Vukasovića kot tolača. Leta 1877 je vstopil v regularno srbsko armado. Leta 1878 se je udeležil borb proti Turkom na Suhodolcu, Pirotu in Akpalanki. Tu je dobil zlato svetinjo. Postal je podporočnik. Potem je služil še po raznih krajih Srbije. Leta 1884 se je prvič vrnil v domovino. V Gorici ga je čakala aretacija ali na srbsko intervencijo je bil izpuščen. V srbsko - bolgarski vojni je bil Vukasović

komandant 3. čete XI. pehotnega polka. Tam je dobil takovski križ. Leta 1895 je bil imenovan za majorja, leta 1898 za podpolkovnika. Bil je opetovano komandant celokupnega orožništva v Srbiji. Ob izbruhu svetovne vojne je branil Beograd pred Avstrijci. Leta 1915 je bil priča strašnega umika preko Albanije. Rešil se je preko Valone na Krf. Na solunski fronti je poveljeval celokupno žandarmerijo. Še v isti jeseni se je zmagovalno vrnil v Beograd. Nato je bil dodeljen za pomočnika komandanta Dravske divizije v Ljubljani. Nekaj časa je služboval v Valjevu, leta 1920, pa se je zopet vrnil v Ljubljano. Na lastno prošnjo je bil leta 1921 upokojen kot eden najstarejših srbskih oficirjev.

Z Vukasovićem izgine iz naše vojske popularen vojak, spoštovan oficir. Ali Vukasović ni bil samo dejanski borec, deloval je tudi v svojem privatnem življenju za velike narodne ideje. Delal je propagando za Slovence po Srbiji ter budil zanimanje za naše majhno plemo. Širil je med svojimi kolegi slovensko pesem, leta 1908 pa je privedel v belo Ljubljano 30 mladih oficirjev, ki so bili sprejeti z velikim navdušenjem. Vukasović je živo deloval za zблиžanje med Srbi in Slovenci, njemu gre v tem oziru velika zahvala. Kljub vsem težavam je ta mož globoko veroval v končno Vstajenje našega naroda.

Polkovnik Vukasović zapušča so-progo Emilijo, roj. Rach, kćerko in dva sina, od katerih bo te dni eden promoviral za doktorja medicine na univerzi v Marseillu. Njegove zemске останke bodo prepeljali na njegovo lastno željo v domačo vas v neodrešeni domovini. Glasniku ideje ujedinjenja, velikemu goriskemu rojaku, enemu najuglednejših borcev za svobodo troimenega naroda bodi tužna primorska zemlja lahka! Njegova zadnja želja je simbolična, zato upajmo, da sine dan, ko bo njegova ožja domovina slavila svojo združitev z osvobodeno zemljo.

Milan Vukasović.

Te dni je umrl oče, rodom Slovenec, našemu beogradskemu prijatelju in pisatelju Milanu Vukasoviću. Ko sem pred meseci napisal v nekem ljubljanskem dnevniku nekaj vrstic iz življenja in delovanja njegovega sina ter prevel čustveno domorodno leposlovno črtico, se je ljubezni gospod potrudil iz svojih Medvod na moj zavod, da se mi osebno zahvali za pozornost, izkazano njegovemu Milanu. V spominu na plemenitega pokojnika naj mi bo dovoljeno prevesti nekaj iheri iz sinove knjige »Kroz život«, iz katere je prinesla nekaj odlomkov »Nova Evropa« dne 21. febr. 1923.

— Kaj mu je?! Da ni zblaznel od hude pikepe? — vprašujejo se vsi resno in s trepetom gledajo oslička, kako se premetava in riga, se valja in skače. — Kako zblaznel! Nič mu ni! — odgovarja eden njegovih rojakov. — Konjska muha mu je zlezla pod rep, pa se buni na prirodo, ker ni popolna.

Turneja skladatelja Emila Adamiča.

S sedemdesetimi navdušenimi prepanti in prepartankami, je nastopil konec preteklega meseca naš priljubljeni komponist Emil Adamič svojo koncertno turnejo po Bosni, Hercegovini in Dalmaciji. Mlada četa je odšla iz Ljubljane pod težkimi okoliščinami. Velika mera zaupanja, globok idealizem je morala navdajati to pevsko množico, da je prežrla zapreke in trud, vremen-ski in zlasti finančne neprilike ter se odločila na pot. No, mladost, moč in pogum je eno. Tokrat je temu Enemu ime — Emil Adamič.

Vsled neugodnih vestí, so morali mladi romarji, ki ponašajo res sveže zbran šopek naših najboljših pesmi na jug, izpremeniti svoj prvotni potovalni načrt. V Sarajevu, kjer bi se imel vršiti koncert začetkom meseca julija, je bilo izvajanje vsled profesojskega kongresa in obiska skautov oteženo, radi stanovaniških neprilik pa nemogoče. Družba je tedaj krenila najprej v Mostar, počakala tam poltudi dan in priredila dvojce koncertov. Potem so se potniki odpeljali nazaj v Sarajevo. S skladateljem potuje blagajnik »Glasbene Matice« g. K. L., ki zajedno opravlja posle potnega maršala, nadalje nekaj profesorjev učiteljskega in zdravniškega dr. S. Dobili smo nekaj kratkih poročil s pota, med njimi tudi beležko skladatelja E. Adamiča samega, ki jih priobčujemo:

Dne 1. julija, v vagonu.

Začetek slab — konec dober. Že v Ljubljani se je razvil pravi boj za vagon. Neka mrzlična negotovost nas je prišla in mladina se nahaja v nervoznem navdušenju. Razumljivo je. Prvi korak čez domači plot, prvi večji zastop na predkritičnem, povešeni tihoti svetom. Na blagajnik Karel se je stisnil v kot in se smehljaj s svojim prevladnim smehom... V kupeju ženske mladine je polagoma potihnilo vrvenje. Tudi pevski polkusi moškega zbora so nekam klavirno končali. Zunaj nalahno dežuje. Naš zdravnik dr. S. se je udobno zleknil v svoj kot. Zanj ne bo pacientov... Kot v sanjah je izginil Zagreb in dalje, dalje... Bo-

sanski Brod. Živahno vrvenje. Naše udobnost je konec. V dveh vagonih se nas je zgneto sedemdeset ljudi in po veliki vročini skozi ozko dolino Neretve smo se bližali Mostaru. To je divje-romantična pot, nebo nam je bilo in zdravje prejšnja mladina. To vam je iskrih oči in svetlega navdušenja! Ob vseobč dobri volji smo dospeli ob 3. popoldne v Mostar. Na kolodvoru prisrčen sprejem učiteljskega. Narod nas pozdravlja. Muslimani, Srbi... Pestrojbojna množica, ki daje odkrite in zaupne izraze prijateljstva. V Ljubljani nas je lahko sram... Toda mi se trkamo na prsa, da smo kulturni. »Priid se Kranec les učiti! Naš blagajnik s svojo nezmotljivo točnostjo je organizirala ukvarjanje. Fantje odidejo v konvikt »Prosvete«, dekleta v mohamedanski konvikt »Gajret«. Malo trudni in okrepčila potrebni se najprevo osvežemo v prekrasnem mostarskem kopališču, ki je svojevrstno. Razgledujemo mesto s svojimi vitkimi minareti in se pri intinim večerji v hotelu »Neretva« pogovarjamo o prisrčnem sprejemu. Našemu veselemu zdravniku in vedno čilemu blagajniku se ne mudi spat. V mestu vlada veliki interes za koncert. V dvorani pevskega društva »Hrvolce« imamo nastopiti. Ko smo se takole v najprijetnejšem razpoloženju razšli k počitku, se mi je sanjalo o pestrobojnem narodu mostarskem, o 16 tisočih Srbi, Hrvatini in muslimanih, zgnetenih v to tesno kraško dolino, polno smokov, oljk, cipres in južnega sadja... Razne domače živalce seveda delajo družbo... Pa če je človek preropal pol Evrope, tedaj to ne boli tako... Sele proti jutru nas je spanec posestil... Prekrasna vožnja iz Sarajeva, sredi gorate, impozantne prirode nas je končno docela prevzela in nam prinesla globok sen.

Mostar, dne 3. julija.

Aranzment za naše koncerte je povsod prevzelo »Udruženje jugos. učiteljske« z vzorno skrbjo in resničnim trudom. Tako gre glavna zasluga za sprejem naše mladine spet zavednemu učiteljsku.

V lepi in veliki dvorani hrv. pev. društva »Hrvolce« se je vršil pri nabito polni dvorani koncert. Posetniki so bili v prvi vrsti Hrvati in naši vrli slovenski častniki. Slovenec je izven svoje ožje domovine čisto zlat. V značaju, navdušenju... povsem

Vsi vzhiceni planejo, da bi vzdignili vladalca rep; ali vsem na strah se le-vov rep dvigne sam. — Kaka škoda! zagodrnjajo mnogi — to je bila edina prilika, da se mu zleze pod rep.

Vzemimo še eno v izvirniku. — Vazduha! Svetlosti! — bolno kri-če životinje pod planinskim slonovim stopaloma. — Konferencija pažljivo raspravlja pitanje vaše slobode — la-gno, dostojanstveno, odgovara slon ne-dizici noge. — Upomoči! Umirem od gladi! — cvile mnogi pod lavovskim šapama. — Konferencija brižljivo rešava pi-tanje vaše gladi — odgovara lav ne-pomerajući šape. — Milosti! Domove nam porušite, bolesti nam pokosiš! jadicuju mnogobrojni, pod glomaznim trebuhom trečeg vladarčca. — Dosta s kuknjavom! — razjareno zauria oval, — da se stalno ne misli o vaši gladi, i o vašom dobru i napretku, mislite li vi, budale, da bi se Konferencija ikad sastala! A. D.

Mariborsko pismo.

Ravnakar minuli teden smo preživel v Mariboru pod neprijetnim utisom, katerega je zapustila nenavadna nesreča na Dravi pri Breznu. Kamorkoli si prišel, povsod se je govorilo vse dni samo o tem. Največ sočutja je vzbujala žrtve župnika Volčiča, ki je bil dobro znan tudi v naprednih krogih in obče čislanih ne samo zaradi svoje nenavadne dobrotljivosti, gostoljubja in koncliančnosti, ampak tudi kot izborni narodni delavec naše Dravske doline. Celih 14 let je bil svojim revnim in često po tuču zapeljanim ovčicam ne samo dušni pastir, ampak pravi očetovski prijatelj in voditelj. Njegova majhna, a težavna župnija je bila premajhen delokrog za tako delavnega moža. Zato se je udeleževal z veliko vneto in razumevanjem splošno narodnega dela po vsej Dravski dolini in je bil prav tako pri priprostem ljudstvu kakor v krogih intelligen-ce zelo priljubljen in čislani. Kot dosleden in neustrašen narodni borec je moral seveda začeti vojne delati večtedenske »eksercicije« v Gradcu. Ob in po osvobo-đenju so se obračali v težavnem položaju nanj zastopniki vojaških in civilnih oblasti ter upoštevali njegov svet, ki je slonel na dobrem poznavanju ljudske duše in prejšnjih razmer. Njegova izguba je nenadomestljiva in ga bode vsa Dravska dolina pogrešala še dolgo, dolgo let.

Ta strašna nesreča pa je obenem opo-min naša oblast, da se bolj zanima in nad-zira prevozila deroča Drave. Prav tako pa opozarja s svojo tragiko občinstvo, da naj v nobenem slučaju ne dela izjem in ne za-leave od brodnikov prevoza ponoči, ko je rešitev pri eventuelni nesreči skoraj docela izključena.

Zadnji čas je prešla v slovenske roke znana špeceriska veletrgovina Nemca Zieglerja na Glavnem trgu. Kupil jo je na-rodno zaveden in podjeten trgovec, g. Mi-loš Oset, kateri jo namerava voditi v do-sedanem obsegu. To je važno, ker do sedaj so imeli skoraj vse špeceriske trgovine na debelo pri nas Nemci, ki so s svojim bla-gom vred širili tudi svoje ideje, še več za-naj po deželi kakor v mestu. Kljub vsem težkočam se vendar-le počasi postavljamo na lastne noge tudi v gospodarskem oziru, kar bo imelo gotovo ugodne posledice. Sicer bi se bil ta prekokret izvršil po pre-vratu dosti lažje in hitreje, a smo bili pre-malo pripravljeni in preveč optimistični na-pram nasprotnikom. Zato smo sedaj vesel vsake drobine, ko smo svoj čas prezrli ce-le hlebe dobrega kruha.

KONZULATI V LJUBLJANI.

Gen. konzulat Č. S. R.: Brez št. 8/I. Francoski konzulat: Ljub. kreditna banka, Dunajska cesta.

Hon. konzulat Belgije: Urad Ljublj. veleposelnja.

Avstrijski konzulat: Turjaški trg 4/II.

Italijanska delegacija: Zrinjskega cesta št. 3/I.

drug. Zbor se je držal nadvse vzorno, pet-je bilo po strokovnjakem mnenju mo-starski glasbenik brez primere. V Mo-starsku se je kaj podobnega redko čulo. Pre-vzeto ganutja je bilo vse: občinstvo, pevcil in pevke in pevovodja sam. Naša mladina se je božansko obnesla. Zakriti smo s cvet-lemi! Moralni uspeh ni za precceniti. Zahval-jen Bog, da je tudi naš vedno skeptični blagajnik vsaj malo zadovoljen. Pred nasto-pom je vsem razblijalo srce... Naš zdrav-nik dr. S. je ugotovil puls 120° pri pevcih, pri pevkah nekaj več. Zid je prebit. Po koncertu smo se zbrali k intimnemu se-stanku. Gostoljubje nas osramoča... Zve-čer priredimo drugi koncert v hotelu »Ne-retva«. Dela mnogo. Tolažiti je navdušenje in tremo. Blagajnik trobi odhod v Sarajevo ob 11.30 zvečer. Drugi koncert istotako uspešen. Solnce se razliva nad nam, vino je polno hudomušne vsebine. El, to je in-vencije, utisov, slik. Živobojni portreti Vla-hovaca. Zdad vemo, da pogum velja! Mla-dina žari veselja: »pokusala je v svet in do-bro ji je...«

Ilidže, dne 6. julija.

Po prelepi tožnji dospeli v Sarajevo. No, nekateri mesto dobro poznamo. Bego-va džamija, pestrobojna čaršija in zamilje-ni snežni očaki Trebevića in Romanje pla-nine v ozadiju. Z »Glasbene Matice« smo romali že tod... Mesto minaretoev, pretok dveh kultur, slikovit kraj ob sanjavi Milja-ki. Sedimo v Ilidžah, v svetovnem kopa-lišču, danes žal nazadujočim. Ni več ma-džarskih in nemških magnatov. Mi pa ne znamo ceniti sami sebe... Priljubljeno po-letno bivaljšče Pašića. »Zveplene kopeli, udobje...« Zilavka. Po intimnem sprejemu, smo si ogledali mesto in stopili naglo v stik s našimi vrliimi sarajevskimi Slovenci, nazvanimi »Matevžki«. »Slovenski klub« je aranziral sprejem in se za nas res bratsko žrtvoval. V narodnem gledališču se je vr-šil koncert. (Ocenio tega koncerta smo že v našem listu doslovno priobčili.) Kritika hvali gibkost, mladost zbora in temperamentno vodstvo ter zanimivo interpretacijo zapetih jugoslovanskih pesmi programa... Prejeli smo krasno cvetlično lilo od hrv. pev. dru-štva »Trebevića«, krasen venec s travkov od srb. pev. društva »Sloga« in lavorjev venec od »Slovenskega kluba«, Sarajevo

Dr. Zerjav & Co.

(Izjava člana načelstva demokratske stranke.)

Ali je podana baza za ustanovitev radikalne stranke v Sloveniji?

Mlada radikalna stranka v Sloveniji je začela poganjati potom resnega dela in zavzemanja za široke sloje delav-nih ljudi (zakon o zaščiti malegi kme-ta, uradniško vprašanje itd.) svoje ko-renine že v širokih masah slovenskega naroda. To dejstvo je naše gospode de-mokrate tako razburilo in spravilo v opravičen strah, da so začeli po svojih zaupnikih širiti med mase lažnjive ve-sti, češ: radikalna stranka je vefesrb-ska, radikalna stranka hoče vse Slo-vence posrbiti, ona je proti državnemu edinstvu itd in nima baze, da bi postala v Sloveniji stranka širokih mas.

Ker so pa te trditve popolnoma ne-utemeljene, imajo le prozorni namen izkoristiti piemenski separatizem in an-tagonizem v demokratske partizanske svrhe, prinašamo eno izmed mnogih izjav, katere smo dobili od uglednih bivših demokratov kot dokaz k naši tr-ditvi, da je podana baza, da ne bo ostala radikalna stranka samo majhna sekta, temveč stranka širokih mas slo-venskega ljudstva.

Izjava člana načelstva Jugoslovenske demokratske stranke v Ljubljani in predsednika krajevne organizacije De-mokratske stranke v Šiški.

Glavnemu tajniku Narodno radikal-ne stranke g. Stefanoviču v Ljubljani! Sporočam vam, da sem član načel-stva Jugoslovenske demokratske stran-ke in predsednik krajevne organizacije v Šiški in kot tak se že od razpada sem udeležujem aktivno politike JDS.

Cel čas sem pazno in verno motril politiko in taktiko demokratske stranke in prišel do tega kot član načelstva, ki sem imel vpogled v vse tajnosti in za-kulisno politiko stranke, da se tukaj vodi politika oseb in politika koristo-lovstva, kar nam jasno dokazujejo že znane afere v zadevi koroškega svinca, Bambergove tiskarne, trboveljske pre-mogokopne družbe itd. Za ostale stvari, katere je vodila potajno demokratska stranka, ki niso nič manj nečedne, si pridružujem pravico iznesti jih v javno-sti ob pravem času in ob pravi priliki. Iz tega, kakor tud iz informacij, katere sem dobival kot član načelstva, zaklju-čujem, da demokratska stranka nikdar ni vodila politike širokih mas delavne-ga ljudstva, temveč je vedno priprav-ljala korita na račun delavnih ljudi.

Ne oziraje se pa na to, povdarjam, da je bila politika demokratske stranke in njenih voditeljev dr. Zerjava in Kra-merja že od prvega početka Jugoslavije nepravilna, ker so se združili v nekak-šno kolobocijo, sestavljeno iz srbskih samostalcev, srbo - hrvaške koalicije in naših naprednjakov. Mi kot stari de-mokrati in narodnjaki bi se morali pri-družiti Narodni radikalni stranki, ki ima kakor mi za seboj veliko zgodovino na-cijonalne borbe proti Obrenovićem in mi proti diktaturi Germanizma v stari Avstriji. To ni bilo samo moje mnenje, temveč tako je mislila tudi velika ve-čina nas, ki smo bili vedno zvesti pri-staši napredne misli. Mi bi se morali držati ob razpadu našega velikega mo-ža na žalost blagopokojnega dr. Tav-čarja, k je že takrat zastopal to edino pravilno rešitev in ne nasedati mladim

neizkušenim avanturistom, ki so danes na čelu demokratske stranke in katerih prva briga je, zagurati sebe in deset- indevedeseta pa ščititi delavno ljudstvo in se brigati za napredno idejo, za ka-tero smo v bivši Avstriji toliko trpeli in li ostali tudi zvesti pristasi.

To so tako tehtni tako globoki raz-logi, da sem se odločil za ta korak, ka-terega bi morali mi vsi naprednjaki, zvesti svojemu staremu borcu in vodi-telju dr. Tavčarju narediti že takoj po razpadu stare Avstrije.

Potrebna je odločnost danes, ko ne-prijatelji pritiskajo od vseh koncev in krajev na državo, za katero smo se ravno mi napredni elementi toliko bori-li, potrebna je odločnost in vsaka brez-obzirnost napram ljudem, ki so nas za-vedli v katično brezno, potrebna je energija ter na ves glas priznati: »Na-sedli smo avanturistom, ki so nas spra-vili v nekako demokratsko stranko, stranko brez zgodovine, brez načel, na-sedli smo in popravljamo danes to gre-ško avanturistov, ki se že maščuje kot zločin nad našo zvišeno napredno mi-slijo.

Mi naprednjaki spadamo in smo že od nekdaj spadali k naši posesrmi srbski radikalni stranki in danes Na-rodni radikalni stranki Slovencev, Sr-bov in Hrvatov.

Ta svoj korak sem storil v globo- kem prepričanju in prevdanku osebnih koristi.

Ljubljana, dne 19. junija 1923.

Ivan Bajžeti.

Ako bo potrebno, bomo priobčili tudi ostale izjave in cele kupe intere-santnega materiala, ki so nam ga pri-nesli bivši pristasi demokratske stranke, Glavno tajništvo NRS.

Organizacija NRS.

— Danes v nedeljo 15. t. m. se vr-še sestanki naših pristav in simpati-zerjev v različnih krajih. Vsem našim članom, ki prosijo za članske izkaznice s Pašičevo fotografijo, sporočamo, da bodo te prejeli, kakor hitro bodo izve-dene krajevne organizacije. Tovarši, na delo za ideje NRS! Za vse informacije se obračajte na Glavno tajništvo NRS v Ljubljani. Glavno tajništvo.

Zapiski.

ŠE ENKRAT »ORJUNA«.

Gotovi gospodje pri »Orjuni« so skle-nili, da si ne bodo več mazali svojih prstov s tinto proti našemu listu. To je prav in hvaljevredno. Ni pa prav in še manj hvalje-vredno, da si pridružujejo neke vrste pra-vice skrbeti za čast in slavo pravega radi-kalnega programa. Gospodje naj bodo pre-pričani, da bo skrbela za to NRS, kakor je skrbela že davno, ko ni bilo na svetu še nobenega orjunaškega pokreta. Po našem skromnem mnenju bi bilo bolje, da čuva »Orjuna« nad početjem onih ljudi, ki so se kot novopečeni hipernacionalisti uvukli v jugos. nacijo. Organizacijo. Zdi se nam, da navedeni list ne bi bil list, ki stoji na sicer idealno zamišljenem nacionalističnem pro-gramu, ampak hoče ostati list nekaterih ljudi, »koli se se uvukli v Orjuna, a su sve drugo pre nego nacionalisti«.

srčnih pozdravim, smo se nastanili v krasni hoteli hotelski stavbi. Zase vem, da je naj-bolje biti prilazno sprejet gost samostana... Prijeto kramljara pri kupci izvrstnega Dalmatinca s patrom prof. Bernardom So-kolom, siljajim muzikom in izbornim dru-žabnikom. Uživam... Kramljam... Lepo je...

Včeraj se je vršil koncert, ki je nadvse pričakovanje dobro uspel. Vršil se je v so-kolski dvorani. Navzlic vročini, je bila dvo-rama nabito polna. Peto se je iz izrednim elanom... Tu na jugu poznalo entuziazem. Narodna ženska zadruga je poklonila ogrom-nim lavorjev venec, istotako »Pčelice«, de-klislika organizacija. Narod je navdušeno čestital. Na prošnjo pp. frančiškanov »Male bracer«, smo peli pri maši v veliko veselje domačinov. Danes zvečer je na »Pilama« napovedan javen koncert. Vse je kazalo krasno, publika se je že borila za mesta, a nebeski svet je protestiral in naš nupuh z gromom in nalivom ponizal. Tesno nam je. Ura je 7.15 — koncert napovedan ob 9.30 — zunaj pa divja neurje in oblaki se trgajo kot v naših dušah. Kaj hočemo brez-plodno tukaj delati? Toda — kaj bi tisto!

Jutri je ogled mestnega obzidja, naka-se peljemo na otok »Lokrum«. V torek pa odhod ob 7. uri jutraj s parnikom »Petka« v Split. To bo najlepši del naše poti. Do-taknemo se vseh najlepših točk naše rivi-jere: Korčule, Hvara I. in II. V sredo se vrši v Splitu koncert. Le želodec me ne uboga. In takó sem edini dr. S. pacijent. Pa me niti resno ne vzame... Pojedel bi vse ribe morja in popil vesoljno dalmatinsko vino... A usoda noče... Mladina se koplje v solcu in v morju. Srami, čudi se in radosti... Blagajnik se zadovoljno smehlja in skuša s menoj pričeti finančne debate... Pa kdo bo v tem solcu računal in ugibal... Dr. S. na raznih krajih »ordinira«... Pozdravim vse doma... O priliki spet kaj... V nede-ljo, dne 15. t. m. — če ne bo Bog sklenil drugače — se vrnemo... E. A.

Kot se vidi je E. Adamičeva pot uspeš-na, izprememb in utisov polna. Slovenska mladina je storiła junaški korak v kraje, kjer smo se z našo glasbo redko oglašili. Dal Bog, da se bogati na spominih in izku-snih srečno povrne domov!

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para.
z davščino vred.

Krasna nova vila

s lepim vrtom in prostim stanovanjem v Ljubljani se ugodno proda. Vprašati pri društvu hišnih posestnikov, Dunajska c. 17 od 4.—6. ure ali pismeno.

Enonadstropna hiša

na prometnem kraju v Mariboru z dobrodošlo trgovino z mesnim blagom in dvoriščno hišico z velikim skladiščem. Kupec dobi takoj stanovanje, trgovino in skladišče. Vici, Maribor, Glavni trg 5.

Kumno, ianež,

rdečo deteljico, semensko ajdo, lipovo cvetje, suhe gobe itd. plačuje najhujše Sever & Co. Ljubljana, Volfova ul. 12.

Sprejemem takoj

pošteno in pridno deklico, katere bi se učila kuhati. Dogovor usmenno in osebno na upravo lista pod „Pridna“.

Gospod,

ki je dne 3. julija zvečer zamajal dežnik v kavarni Emona? se prosim naj ga takoj vrne v upravo „Jutranje Novosti“, ako neče imeti posledic.

Hiša s pekarno

v največjem industrijskem mestu Slovenije 25.000 prebivalcev (brez konkurenčno veliki promet), se proda z celo investicijo za 300.000 dinarjev. Naslov pove upravo lista.

Uradnik

s večletno prakso vseh pisarniških del išče primerne službe. Sprejme tudi mesto delovodje, skladiščnika ali poslovodje. Ponudbe s navedbo plače pod „Delaven“ na upravo „Jutranje Novosti“.

„Posest“

realitetna pisarna Ljubljana, Poljanska cesta 12.

KUPI:

vilo ali enodružinsko hišo na Bledu. Več eno ali dvodružinskih hiš v Ljubljani ali bližnji okolici.

PRODA:

Več trgovskih hiš na deželi, razne trgovske in stanovanjske hiše v Ljubljani in okolici, tovarno lesnih izdelkov, več industriji na deželi, krasno novozgrajeno dvodružinsko vilo z vrtom v Ljubljani, hišo, gostilno in prvo vrstno kavarno v mestu, več kmečkih posestev, gozdov ter seavnih parcel v Ljubljani.

POTREBUJE:

večje število konfortnih, tudi ev. vnaprej plačljivih prostih stanovanj od 2—5 sob s pritlikinami, proti visoki najemini, nagradam, in ev. drugim ugodnostim za takoj ali jesenski termin ter prosti lastnike novih hiš in onih kateri zdajajo, za tozadavno prijavo.

IŠČE V NAJEM:

rgovske lokale, gostilne, mesarije, mline in žago.

ODDA:

stanovanje v novi hiši.

ZAMENJA:

stanovanje in trg. lokale v sredini mesta za večje. Gozd na Dolenjskem za hišo v Ljubljani.

Tražim zastupstva

za Sombor i okolico event. Bačko, od prvotnih tvornica ili veletrgovaca. Uveden sam dobro u sve struke. Ponude slati pod šifrom: „Sombor V-29/a“ na Interreklam d. d. Zagreb, Palmoticeva 18.

Akordni delavci!

Sprejme se takoj 80 delavcev za akordno delo, izkop, betoniranje na stavbišču Okrožnega urada na Miklošičevi cesti v Ljubljani. Dela za več mesecev. Sprejema se na stavbišču. Stavbna družba.

Novo pohištvo,

obednica (mahagoni) in salonska garnitura (pliš), skupno ali posamezno se proda najvišjemu ponudniku. Za ogledati v brzo-voznem skladišču južnega kolodvora v Ljubljani dnevno med 8.—11. in 14.—16. uro. Pismene ponudbe, vezane na 8 dni je vpsolati pod štev. 631/II 23 na obratno ravnanje južne železnice v Ljubljani do 7. julija.

Lokal

(ali sobo) primeren za čevljarstvo obrt išče za takoj. Cena postranska stvar. Ponudbe pod „Podjetnik“ na upravo lista.

Nova hiša

4 sobe, 2 kuhinje, jed. shramba klet in delavnica, velik vrt, še za zidavo na prometnem kraju za vsako obrt se proda. Kupec čez mesec dni stanovanje na razpolago. Zadnja cena 175.000 Din. Po zve se pri sodarju na Viču št. 118.

Halo!

Priporočam se vsemu p. n. občinstvu za vsa soboslikarska in slikarska dela; posebno priporočam svojo novo iznajdbo, odpravljam vsako mokroto od od zidov v roku 48 ur; vse po najnižji ceni. Na plačilo počakam do 1 leta dni. Naročnike sprejemam. Hugo Pleško, Zagreb, Maruličeva ul. 5.

Blazine, žima

morska trava, Peter Kobal Kranj, Glavni trg tvornica vseh vrst blazin in žime in morske trave, modroca na peresih. Specijalna tvrdica za izdelovanje klubgarnitur — Najnižje cene! — Najsolidnejši izdelki! — Zatevajte oferte in cenike!

Učenec,

star 17 let, ki ima že dve leti ključavniške učne dobe, želi mesta s hrano in stanovanjem. Cenene ponudbe na pošto pošl. Poličane.

Iščem

večjo svoto posojila proti polni pupilarni varnosti in ugodni obrestni. Ceni. ponudbe na upravo lista pod „Varnost“.

Moško kolo „Jax“

s prostim tekom, malo rabljeno, se proda. Zelo lahek tek. Kračun. Čretnik — Poliane.

Letni manipulant

išče službo kot prevzemalec lesa in oglja. Nastop mogoč takoj. Cenjene ponudbe pod „Vesten“ na upravo lista.

Knjigovodja,

bilancist, z večletno prakso išče službo Cenj. ponudbe pod „Perfekten“ na upravo lista.

Dve damski obleki

čisto moderni, najfinije suknje, se pocieni proda. Naslov v upravi lista.

Tri sobe

v novo zgrajeni hiši vsaka s posameznim vvhodom oddajajo se posamezno v najem za večletno dobo lo proti naprej plačilu za daljšo dobo. Resnim reflektantom daje prijaznost ustna pojasnila pisarna Prešernova ulica št. 54 / I. pismena vprašanja je pa staviti poštini predal št. 149.

Komet

je najboljši, najcenejši tekoči čistilo za parkete in linoleum. Domač proizvod brez duha. Otroče lahko delo in minimalna poraba. Dobí se v vseh boljših trgovinah. Glavna zaloga: Aleksander Wislak, Ljubljana, Gospodarska cesta.

Kostanjev les

za tanin kupujem vsako množino. Ponudbe s ceno, franko vagon v Sloveniji in množino na Rudolfs Zoré & Co., Ljubljana, Gledališka ulica 7/II.

Premog - zdrob

čez 5000 kalorij nudim franko vagon Mestnje Din 2.300 za vagon. Takojšnja dobava ca 10 vagonov, drugače 2 vagona na mesec. Cenjena naročila pod „Zdrob 5500“ na upravištvo.

Gospodična,

ki je absolvirala trgovski tečaj z dobrim uspehom, želi primerne službe, najraje v Ljubljani Cenj. ponudbe prosí pod „Zanesljiva“ na upravo lista.

Pozor, tiskarne!

Prodajam poceni rokopis prevoja znamenitega angleškega romana v svrhu ponatisa in založbe. Naslov v upravi.

Proda se

posestvo, sestojajo iz hiše v dobrem stanu, gospodarska poslopja, 8 orolov sveta, vrt, sadonosi, njeva, 1/4 ure od postaje Rače, lepa lega, po zelo ugodni ceni. Ponudbe pod „Prilika“ na upravo lista.

Pohištvo,

dobro ohranjeno - kompletna postelja s tušno in žimnato opremo, razne omare, kredenca, kuhinjska posoda, stenska ura, obleka, perilo, miza slike in drugo se proda na prostovoljni javni dražbi v nedeljo dne 16. julija zjutraj ob 1/8 uri v Hre-novi ul. 17/II. levo.

Tražim domačicu

kučevnu lepu, nježno odgojeno i obravnavu osobu, zdravu besprekornog vladanja, dobre prirode, okretnu i veštu u kuhanju; ja sam samac, veletrgovac, dobro situiran, gde bi se mogla i udovoliti. Ponude sa fotografijom na adresu: Milan Ivković, Novi Sad, Kralja Petra ul. 1.

Inteligentna vdova

restavratorka srednjih let, si želi v svrhu zboljšanja restavracije dobiti primernega moža s kapitalom ali premoženjem; prednost imajo strokovnjaki v tej obrti, vdovi niso izključeni. Slike in pisma naj se pošljejo pod „Lepa bodočnost št. 88“ na upravo lista. Tajnost zadržana.

Auto

osebni, Nessesdorfer, zelo dober, lepa karoserija 15/45 H-P, 6 sedežev, se po ugodni ceni proda. Chvatal, Ljubljana, Martinova cesta 30.

Zemljišče za malo stanovanjsko kolonijo.

Solčna lega ob periferiji mesta Maribor v obsegu 3—6 orolov išče „MOJ MIR“ Kreditna in stavbna zadruga v Mariboru.

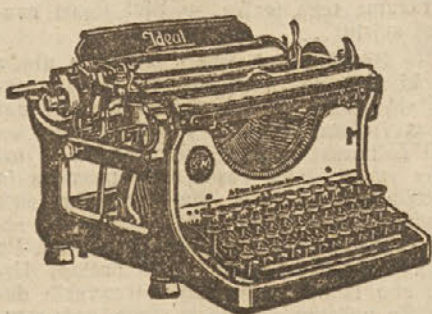
Poslovodjo,

veščega splošnega in strojnega mizarstva, absolventa nižje obrtne ali enake šole s večletno prakso, samostojno moč, išče za svoj lesni oddelak „Tvornica ušil in šolskih potrebščin v Ljubljani“. V tvornici je eventualno na razpolago tudi stanovanje, prijave z vsemi zadevnimi dokumenti je vpsolati do 1. avgusta t. l. na gornji naslov.

Malo hišo

z vrtom se kupi. Naslov v upravi lista.

Podpisane dajejo na znanje gospodom trgovcem, da se nahajajo njihove hladilne shrambe v Trstu v polnem obratu. V iste se sprejemajo vskladiščenja živil.

Trigoriferi Triestini
Societá Anonima
(Tržaške hladilnice d. d.)
Trieste, Via Ugo Fascolo 5.Protiv znojnih nogu upotrebite
HÖFER PUDER br. III.
Dobiva se u svim apotekama i drogerijama.
RAVE d. d., ZAGREB.Radi dopusta uslužbenec
bo kavarna in slaščičarna
Jakob Zalaznik
začasno od 6. t. m. do preklica
odprta samo do 8. ure zvečer.Najpopolnejši pisalni stroj sedanjosti!
Tudi na obroke!
The Rex Co., Ljubljana
Telf. 268 int. Gradišče 10.
Ustanovljeno 1906.
Zahtevajte ponudbe.

Prodaja slaščičarne in kavarne.

Ze 47 let pod firmo **P. KIRBISCH** v Ljubljani, Kongresni tre 8 obratovana slaščičarna s kavarno se v polnem obratu proda takoj ali pozneje. Eventualno se ob posebni oddaji strojev, opremnih predmetov itd. lokal tudi drugače odda v najem.

POZORI!

AUTOMOBILI NAPRODAJ!

Osební:

I. Fiat Wien I. Laurin & Klement

I. Puch Graz.

Tovorní:

I. Perl Liesing, štiritoński
I. Waff štiritoński
I. Fiat Verpflegstyp, dvainpoltoński
I. Fiat Turino 15 Ter., eninpoltoński.

Generalno reparirani in v najboljšem stanju so pri tvrdki

„SVETLA“ d. d.
Ljubljana, Hilšerjeva ul. 5.**L. Mikuš**
Ljubljana,
Mestni trg 15
izdelovatelji
dežnikov
Na drobno! Na debelo
Zaloga
sprehajalnih
palic.
Popravila točno in solidno

Obvestilo.

Grand hotel „Union“ v Ljubljani vjudno naznanja, da je otvoril v Novem mestu svojo podruž. pod imenom

Hotel in restavracija „Union“

(preje „Hotel pri pošti“ Jakob Paučič) pod vodstvom g. Jakoba Korent-a, bivšega zelo priljubljenega gostilničarja „Narod. doma“ v Velikovcu (za časa plebiscita) in „Citralnice“ v Metliki.

Na razpolago so snažne in lepo opremljene hotelske sobe po zmerni ceni, izborna vina in najokusnejše pripravljena jedila po najnižjih cenah.

Vsi prostori so na novo zelo okusno adeptirani. Hotel se nahaja najbližje kolodvora poleg kavarne „Central“.

Za mnogobrojni obisk se priporoča vodstvo.

Karlo Jetzbacher d. d.

Zagre, Vlaška ulica 25 Telefon 4-90

Mi zastopamo nekaj časa najbolj poznano tvornico

Automatische Guss-Stahlkugel Fabrik

vorm. Fr. Fischer

ter dobavljamo vse vrste in kakovosti

ležaje (Kugellager)

postavno skladišče Zagreb z brezkonkurenčnimi cenami.

Zahtevajte ponudbe!

Katalogi se pošiljajo interesentom brezplačno.

O priliki proslave

25 letnice obstoja Rožne doline

priporočata svojo restavracijo

pri „Cvičku“

s senčnatim vrtom, kjer se vrši dne 15. t. m. velika veselica z godbo in plesom itd. Prvo vrstna vina, topla in mrzla jedila.

Za obilen poset prosita

Milka in Anton Rifi.

Posestniki novih stavb

se vljudno opozarjajo na našo veliko izbiro nižje navedenih predmetov, kateri pridejo pri urejevanju novih stanovanj v poštev in sicer:

Velika izbira preprog vseh vrst iz volne, jute, kokosovega vlakna in linoleja in umetniško izdelanih zastorov na kose in metre. Moketi in gobelini za prevleko otoman in divanov. Platno za rolete in verande. Različno posteljno perilo, kakor rjuhe brez šiva, gradl za žimnice in blazine, pernice, flanelaste in volnene odeje, šivane odeje iz klota, kretona, volne in svile.

Cene primerne!

Postrežba solidna!

A. & E. Skaberné, Ljubljana, Mestni trg 10.

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

PODRUZNICE:

Maribor
Novo mesto
Rakek
Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Šelenburgova ulica štev. 1

(PREJ SLO. ENSKA ESKOMPTNA BANKA)

KAPITAL in REZERVE Din 17.500.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtoč-

neje in najkulantneje.

Brzjavi: Trgovska

Telefoni: 139, 146, 458

EKSPOZITURE:

Konjice
Meža-Dravograd
Ljubljana (menjanica v Kolo-dvorski ulici)

Znameniti memoaristi.

Resnica o prestolonasledniku
Rudolfu in kardinalu Rampollu

—ap Pariz, 12. julija.

Val vročine, ta veliki strah ameriških mest, je prišel sedaj vendarle preko oceana. Ravno kar sem zapustil palačo Bourbon, kjer je g. Poincaré v senci pri 30 stopinjah toplote govoril zelo naporno o politični situaciji. Naporno je poslušalo tudi 500 poslancev in par ducatov novinarjev. Še eno mesto je v Parizu, kjer vladata mrzlica in znoj: Sorbonna. V mestu vlada neka tišina. Oni, ki še bdijo, so šli na morje ali pa sanjajo o spominih. Pravijo, da je to ono duševno delovanje, ki ga lahko opravimo z minimalnim naporom. G. poslanik Paléologue se je bavil pred nekaj tedni z dramo v Mayerlingu ter je prvič podal avtentično sliko po nekem razgovoru, ki ga je razpletel s cesarico Evgenijo. Včasih so bile zgodovinske pripombe o razmerju starega avstrijskega cesarja do papeža Leona XIII. Nadalje tudi o razlogih, ki so po njegovi smrti povzročili znameniti veto krakovskega kardinala v konklavu.

K temu predmetu se je oglasil zelo važen glas: Jean Carrère. On zanika večino vse, kar je cesarica Evgenija zaupala poslaniku Paléologue-u glede rimskih dogodkov. Med drugim zanika tudi to, da so nastale radi cerkvenega pogreba nadvojvode Rudolfa med papežem in Rampollo kakršnekoli difference. Zanika tudi, da je iz tega razloga sledil veto starega cesarja proti izvolitvi kardinala Rampolla. Ta veto je čisto politična zadeva, za katero bi se moralo Viljema II. ravnati kot poklicati na odgovor, kakor Franca Jožefa. Ta veto ni imel nobenega vpliva na izid volitev. Nasprotno pa so bili kardinali nad vmešavanjem svetne oblasti v čisto cerkveno zadevo, ogorčeni. Da je bila podana možnost, bi bil Rampolla ravno radi tega diktata izvoljen. Dosegel je svoj maksimum s 30 glasovi, potrebnih pa je bilo 42. Največ izgleda je imel Sarto. Carrère, ki je vsled ozkih vatikanskih stikov zelo natančno informiran, nam daje nekaj zanimivih razlagov v predgovodno vojno, o kateri bo padla še marsikatera beseda.

PAPEŽEVA PRIZADEVANJA ZA
SVETOVNI MIR.

Ko se je burja nad Evropo vedno bolj zgoščala, tako pripoveduje Carrère, je napisal papež Pij Francužcu dolgo pismo, polno ljubezni in dobrote, v katerem ga je v imenu Zvečičarja prosil, naj se izogne pustolovščini, ki bi mogla postati bič ne samo za Evropo in Avstrijo, temveč tudi za cesarsko dinastijo. To pismo naj bi bil izročil dunajski nuncij. Toda neizprosni starček, ki je hotel »svojo vojno« — kakor leta 1870. cesarica Evgenija — se je par krat branil sprejeti nuncija. Svoji okoličnici je dal povelje, naj nikakor ne pustijo papeškega arbitraja k njemu. Ko je Pij X. izvedel, kako se senilni starček brutalno brani njegovega posredovanja in ko je dobil neprečitano pismo, se mu je izvil krič ogorčenja in nepopisne groze. Padel je jokaje na kolena. Dolgo je molil za nesrečno Evropo. Ker je bil bolan na srcu, si ni več opomogel od strašnega udarca. S klečalnika je moral romati v posteljo. Par dni pozneje je umrl. Ljudstvo pa je poljubljalo njegov grob, kakor da trohne v njem zemski ostanki svetnika...

ZYONIMIR KOSEM:

Ženin.

Smehljajoč obraz, vedre oči, od vse postave sijoča dobrodušnost. Sel je po cesti med visokimi, v pomladnem vetru pošumevajočimi kostanji. Smehljaj, ki je dihal iz vsakega njegovega pogleda, ki mu je zdrnil iz ustov z vsakim okretom glave, z vsakim vzgibom rok, je obvisel na belih licih dekleta, sedečega zamišljeno na klopi pod kostanjem. Dekle je sklonilo glavo, on pa je brez obotavljanja pristopil, pahljaje si razgreta lica z žepnim robcem.

»Gospodična Anica —!«

Njegova znanica iz mladosti je bila. Se vedno je nosila kratko krilce, segajoče ji komaj do kolen, tako, da sta se ljubki obli nožici v tenkih svilnenih nogavicah in žolčnih čevljičkah, čisto predmet občudovanja in opevanja od strani nadebudnih mladih pesnikov in študentov, gibali svobodno pod tem ljubim božjem solncem.

Odmaknila se je na klopi, da je napravila došlecu prostor, in pod rumenim slamnem zasenčenem zasenčenem očelju se veselo posvetila.

»Dolgo vas že nisem videla, gospod Peter!«

»Potujem, potujem,« se je smehljaj. »Danes tukaj, jutri tam... kakor poletista stara lepa pesem... In vi, gospodična Anica?«

Skozi vejeve ze kamil na njeno golo jaket slat solnčen žarek, toda njegova

V ta spor je posegla še ena osebnost, ki ji ne moremo odrekati informiranosti: glavni urednik lista »Moniteur de Rome«, oficijelnega vatikanskega organa za francoske dežele. Bil je zaupnik papeškega nuncija na Dunaju, kardinala Galimbertija, ki je bil s svoje strani o vseh razmerah na cesarskem dvoru dobro poučen. G. Cary zatrjuje, da odgovarja pripovedovanje cesarice Evgenije o smrti prestolonaslednika Rudolfa dejstvom ter je identično s tajnim poročilom, ki ga je nuncij par dni po tistem dogodku poslal v Rim. Pajčolan, ki je tajnostno prikrival važno stran avstrijske cesarske zgodovine, je sedaj raztrgan. G. Cary se pa ne strinja s cesarico Evgenijo glede vzročnosti, o kateri misli, da jo je v odporu kardinal Rampolle proti cerkvenemu pogrebu nadvojvode ter v poznejšem ugovoru krakovskega kardinala v konklavu razkrila. Kardinal Rampolla je kot državni tajnik volil med dvema velikima skupinama evropskih sil. Evropa je bila takrat razdeljena na dva tabora. Bil je pristaž Triple-antante in nasprotnik trozveze. To pa iz sledenih razlogov. Trozveza je jamčila Italiji teritorialno posestno stanje in je sankcionirala zasledbo cerkvene države ter hlapčevstvo apostolske stolice. V notranji avstrijski politiki je bil Rampolla prepričan nasprotnik germanizacijskih tendenc dunajskih krogov, k temu pa še prijatelj Slovanov. Iz tega razloga je cesar Franc Jožef njegovo izvolitev nameraval za vsako ceno izpodbiti.

REMINISCENCE ANGLEŠKEGA
DIPLOMATA.

Od Dunaja do Petrograda je samo en korak, — vsaj poprej je bilo tako, že radi sile političnih protislovij. V »Revue de Paris« objavlja te dni pomembni aktir svetovne vojne, sir George Buchanan, angleški poslanik pri ruskem carju, del svojih spominov, ki se postavljajo glede pomena v eno vrsto z memoarji Isvoljskega in Giolittija in ki namerajo izpopolniti razkritja g. Paléologuea. Zamislimo se v leto strahu: 1916. Temni oblaki se zbirajo nad glavo zadnjega carja, ki mu je neverjetni misticizem zmešal glavo. Protekcijskemu detetu Rasputina in dvorne kamarije, Stürmerju, je sledil Goremykin na ministrskem stolčku. Buchanan je natančno slišal podzemsko bobnenje, zato je v februarju istega leta zaprosil carja za avdienco. Z ljubeznivostjo, v kateri se je Nikolaj vedno odlikoval, mu je bila avdienca dovoljena. Angleški poslanik je rotal »samodržca«, naj se liberalnih reform ne pusti iztrgati šele na pritisk javnega mnenja. Car je dejal, da še čas za to ni prišel, javno mnenje pa da je v resnici delo nekaterih »arivistov«. Buchanan je nato prosil vsaj za malo zunanje mnenje, da bo v bodoče nekaj več svobode. Nikolaj se je nasmehnil, ne da bi odgovoril. Dva tedna pozneje se je pojavilo to znamenje, ali bilo je prepozno. Potem pride afera Sazonova, ki je kakor znano, angleškemu poslaniku vrgla očitek, češ, da je »nekronani cesar Rusije«. Buchanan nam daje o tem sledečo sliko: 15. julija mu je sporočil Neratov, češ, da bo odpuščen zunanega ministra sledil že v par dneh. Buchanan se je silno

splašil, ker je s Sazonovim odhodom slutil težke čase za antanto. Po resnem prevdanku je na lastno pest naslovil na carja brzojavko, v kateri mu je obrazložil svoje pomisleke. Med tem je prišla cesarica v vrhovno komando in Sazonov se je moral umakniti. Angleška vlada je naknadno odobrila korak poslanikov, ki bi bil ostal neznan, da ni padlo neko pismo lorda Hardinga s svežnjem diplomatskih brzojav v nemške roke.

JAPONSKA INTERVENCIJA.

Vprašanje japonske pomoči je prišlo na tapet v teku razgovoru, ki se je odigral med poslanikom in carjem v oktobru leta 1916 v Mohilevu. Trenutek je bil ugoden. Japonski poslanik v Petrogradu, Monoto, je imel biti v tistih dneh odpoklican, da bi postal v Tokiju minister za zunanje zadeve. Spričo znane prijateljstva, ki ga je gojil g. Monoto napram Rusiji, je Buchanan mnenja, da bi se bilo morda le posrečilo, pripraviti Japonsko proti kompenzaciji za vojno pomoč na ruski fronti. Car se je z veseljem oprijel te ideje. Ko mu je pa angleški poslanik predlagal, naj Rusija prepusti Japonski severno polovico otoka Sahalin, je Nikolaj izgovoril zgodovinske besede: »Niti pedi ruske zemlje!«

Usoda se približuje z velikanskimi koraki. V januarju leta 1917. napravi Buchanan svoj zadnji poizkus. Sprejet je bil v avdienco, carja pa je prepričeval z vso zgornostjo o bližajoči se revoluciji. Poslanik je prosil, rotal, grozil... Nikolaj se je zopet smehljajal ter mu dobrohotno stisnil roko. Ko je cesarica to zvedela, se je tako razjezila nad »vmešavanjem«, da je predlagala pritisk na London v svrhu odpoklica g. Buchanana. Dva meseca pozneje je bila usoda carske robine zapečatena...

INTIMNOSTI Z RUSKEGA DVORA.

Slučajno, celo istega dne (1. julija) je objavila »Revue de France« slične spomine. Gospodična Jelena Isvoljska nam je naslikala široko sliko ruskega dvora, v katerem središču stoji osebnost Virubova, zaupnika cesarja, tista oseba, ki je obtožena s strašno odgovornostjo, da je peljala menih Rasputina na dvor. Pravzaprav se gospa Virubov sama zagovarja: gospodična Isvoljska nam le referira: S krivdo obremenjena stoji pred nami carica: gospa Virubova se trudi, približati jo našemu razumevanju. Spočetka jo je dvor sovražil in njeno negodovanje je raslo od dne do dne. Rodil se je carjevič in materi ni moglo ostati prikrto trpljenje, ki je spremljalo tega otroka od zibelke. Zakon je postal vedno nesrečnejši. Nečloveška etiketa je onemogočila vsak pristranski razgovor. Carica je polagoma postala sentimentalna in celo hudobna.

CARJEVA LAHKOMISELNOST.

Eno leto po izbruhu svetovne vojne je prestrašila carja popularnost velikega kneza Nikolaja. Nekega dne je udaril car s pestjo po mizi ter zakrčkal: »Tako ne more iti več dalje!« Sklical je v naglici ministrsko sejo. Ko se je podal med ministre, je prosil družabnico carice: »Molite v tej uri zame!« G. Virubova mu je ponudila malo ikono, ki jo je vedno nosila pri sebi. Car jo je sprejel z zaupanjem in spoštljivostjo. Po vrnitvi je bil zelo vesel. Dejal je: »Ostaj sem neomajen. Le pogledite, kako se znojim!« Potem ji je dal sliko ter dodal: »Ves čas sem jo držal v moji levici. Ko sem se že naveličal dolgih in

bombastičnih govorov mojli ministrov, sem jim zaklical približno sledeče: »Gospodje, moja volja je neomajna. V dveh dneh odpotujem v vrhovno komando.« Tistega dne je moral odložit veliki knez Nikolaj vrhovno komando. Skopušstvo carice je bilo prislovniško. Nikolaj je dobil mesečno štiri šestrubelske srebrnike za nedeljsko darovanje v cerkvi. Ga. Virubova se je morala obrniti do brata carice velikega kneza Hesenskega, da je po njegovem prizadevanju dobila nekaj denarja. S svinčnikom v roki je carica izračunala, koliko približno potrebuje njena dru-

žabnica mesečno. Dobila je 270 rubljev na mesec. Rasputina je vzela v svojo zaščito, njegov vpliv pa je bil baje le verskega značaja.

Potem pa zadnje dejanje tragedije: abdikacija. Carica je sama s svojimi bolnimi otroci v Carskojem Selu. Oso-bje je zbežalo. Pošiljala je eno brzojavko za drugo carju, vsaka pa je bila nazaj z označbo: »Naslov sprejemnika neznan«. 8. marca je prišel Nikolaj. Rdeči vojniki namesto garde. Zapuščen od Boga in ljudi se je vrgel zadnji car Rusije v naročje svoje soproge in ihtel je kakor otrok...

Začetek ruske revolucije.

Sir George Buchanan, bivši poslanik Velike Britanije v Rusiji, objavlja v zadnji številki »Revue de Paris« potek dogodkov v Rusiji na predvečer revolucije v letih 1916 in 1917. V svojem članku razlaga intrige, ki so jih pletli germanofili na carskem dvoru v prvih vojnih letih in dogodke pred veliko revolucijo.

Ko je bil poleti 1916 germanofili Stürmer imenovan zunanjim ministrom na mesto Sazonova, je sir G. Buchanan spoznal, kako zelo nevaren je postal položaj. Poročal je o tem britanskemu zunanjemu ministrstvu, a obrnil se je tudi do carja in mu svetoval, naj da kako kompenzacijo Japonski, na pr. severni del otoka Sahalina, in jo s tem pripravi do tega, da pošlje del svojih čet ruski armadi na pomoč zoper Nemce in Avstrijce. Nikolaj II. pa ni hotel o tem ničesar vedeti in izjavil, da mu je nemogoče, odstopiti tudi samo ped ruske zemlje.

Dogodki so si pa sledili silno naglo drug za drugim. Car je napravil kratek obisk carici Mariji v Kijevu in ta mu je prikazala položaj v tako resni luči, da se je koncem novembra, ko se je vrnil v Stavko, odločil, da odpusti Stürmerja. Carica Alekandra, katero je prosil Stürmer za intervencijo, ga je zastoj poskusila rešiti. Vendar se ji je pa posrečilo, da je preprečila radikalne spremembe v politiki. K nesreči je živela carica v ideji, da je poslana, rešiti Rusijo. Bila je mnenja — in v principu so dogodki, ki so sledili, pokazali, da je imela v marsikaterem oziru prav — da je avtokracija edina možna vlada, ki bi bila v stanu držati Rusijo. Vedela je, da je car slabič, zato je bila za ostro postopanje. Ponavljala mu je neprestano, da bi moral biti avtokrat v dejanjih in v svoji notranjosti. V želji mu pomagati in mu lajšati breme, ki mu ga je nalagala dvojna vloga avtokrata in vrhovnega poveljnika, se je aktivno udeleževala državne vlade. S tem, da je podpirala ekstremno politiko, je bila iskreno prepričana, da deluje v interesu Rusije. Živela je v ideji, da se avtokratski princip ne sme oslabil. Zato je bila nasprotnica vsake koncesije. Vplivala je na carja, da si je izbral minister bolj po njih političnem naziranju, kot po njih zmoglostih.

Car — slabič je bil popolnoma pod njenim uplivom. Vključ žalostnim zmotam so vodile carico pri tem zgolj višeni cilji: ljubezen do njenega soproga in ljubezen do njene domovine. To se pa seveda nikakor ne da reči o mali tolpi egoističnih in brezobzirnih pustolovcev, ki so vplivali na carico in jo izrabljali v svoje politične in zasebne namene, ne da bi si ona bila tega svesta. Predvsem je spraševala za svet Rasputina, predno je govorila s svojim soprogom. Prihajala je vedno bolj pod njegov upliv, ko je začela bolehati

na živcih. Ta bolezen je bila posledica duševnega razpoloženja, ki je nastalo vsled vojne, boleznih carjeviča in dolgi, utrudljivih obiskov v bolnišnicah.

3. decembra je imela dama zelo burno sejo. Tudi državni svet, ki je bil sicer zelo reakcionaren, je protestiral skoraj ravno tako kategorično kot dama zoper skrivnostne uplive, ki so se pojavljali na najvišjem mestu. Več članov carske družine je zastoj skušalo prepričati carja o pravem značaju Rasputina in o nevarnosti položaja. Vse je bilo zastoj. Nikolaj II. je še vedno vse gledal skozi oči svoje soproge. Tej je pa notranji minister Protopopov neprestano kazal ponarejene brzojavke z udanostnimi izjavami iz vseh koncev Rusije. Tako je carica do zadnjega trenutka verjela, da more računati na podporo vojske in kmetov.

Sledil je umor Rasputina, a ta umor je bil, čeravno se je izvršil iz domoljubja, fatalna zmot. Radi njega je postala carica še bolj svojevlečna, a njeno postopanje je tako razdržilo ljudstvo, da je prešlo od idej do dejanj. In carju je postalo še težje, dajati koncesije, čeravno je bil za to razpoložen. Lahko bi sumili, da jih je hotel dati samo zato, ker se je bal da ga umorijo.

Revolucionarna misel je dobivala vedno več privržencev. Vprašanje, ki so si ga stali revolucionarji je bilo sledeče: »Ali naj ubijemo carja in carico, ali pa samo carico?«

Buchanan je zvedel, da se pripravljajo vojaška revolta začetkom l. 1917 in sicer še pred veliko nočjo, a ne zato, da se odstavi car, temveč samo, da ga prisilijo, da konstitucijo. A ljudska revolucija je izbruhnila prej in prinesla neznošno gorje carski družini in slednjič narodu samemu in pokopala nade antante, ki je tako zelo računala na ruski odpor.

—Zn—

Iz boljševiške Rusije.

USODA PATRIJARHA TIHONA.

Z imenom patrijarha Tihona se je začela zagonezna igra. Zanesljive vesti povedo, da je bil zastrupljen v ječi in da je umrl 16. junija. Ko je ta vest prišla preko Rige v Evropo, so boljševiki takoj lansirali v svet vesti, da je bil Tihon oproščen in so tudi obelodanili njegovo dozdavno prošnjo in njegove besede. Toda vsako, ki pozna ruski jezik in običajno govorico ruske duhovščine, ve, da navedene besede niso bile besede patrijarha, ker tako govorijo le agitatorji na zborovanjih, ne pa patrijarh. Misli, ki so navedene v prošnji, se tudi ne ujemajo s preteklostjo. Patrijarh Tihon ni bil nikdar politik, niti ni bil v zvezi z belo gardo. Nasprotno. On je obsajal resolucijo karlovačkega koncila o monarhiji, kajti to vprašanje po njegovem mnenju ne spada v oblast cerkve. Vse vesti o Tihonu so očividno boljševiške izmišljotine.

Nobena vlada ne pogine drugače kakor po lastni krivdi.

Joseph de Maistre.

»Nič, nič, nič! Hotela sem le reči, da mi ni do tistih kavalirjev prav nič. Samo eden je bil na svetu, samo eden zame — ali zdaj ga ni več. Kaj mislite, gospod Peter, da je samevanje nekaj tako strašnega?«

»Ali, ljuba gospodična — — —«

Ulovil jo je za roko, alabastrovobelo, mehko kakor svila, in izpod rumenega slamnika so se tajinstveno ozrle nanj sanjave oči.

»Kaj ste hoteli povedati, gospod Peter?«

»Da takšno stanje, v kakršnem se nahajate sedaj, draga moja, ni za vas, ni vredno vaše kipeče mladosti... da potrebujete takorekoč — — —«

— česa?«

»Zdravnika!«

Glasno se je zasmejala — vez obraz ji je sijal v smehu, pod slamnikom okrog zlatih las ji je puhtel smeh, na polnih prsih se ji je zibal, po oblihi bingljajočih nožicah ji je podrhteval, skakljal ji po golih svetlih laktih.

»Vi ste pre... poredni, gospod Peter!«

»Ne smete me napačno razumeti ljuba moja,« se primaknil k njej in desnika mu je neopazeno ušla ljubkujoč za njen hrbet, do šumeče svilne njenega krilca.

»Kaj tista množica, gizdalini, kavalirji — imate popolnoma prav! Ali da bi iz množice stopil pred vas znanec iz mladosti... drag znanec, vesel, smejoč... in bi prisedel — — —«

— že sedil!

»Recimo, da že sedi... in bi vas videl takole osamljeno, in vi bi se mu potožila, kako samevate, da pa drugače ne morete, ker njega ni več, on je umrl in tako blagega človeka ni in ne bo nikoli več na svetu — on, znanec iz mladosti, pa bi vam rekel: Glejte, gospodična, v to vašo samoto vam polagam svoje srce, srce, ki hrepeni po vas, srce, ki vas bo ozdravilo — kaj bi rekli na to vi, gospodična Anica, ljuba, ljuba gospodična Anica?«

»Rekla bi: Samo enega sem ljubila v življenju, samo eden je bil moj ženin. In ni ga več pod solncem, ki bi se mogla z njim združiti za vse življenje!«

»To bi rekli, vi, gospodična Anica?«

Prebledel je, ali samo za hip; »trpela bi olik, ako bi se ne smejal tudi zdaj, v tem kritičnem trenutku,« si je mislil; in se je zasmejal široko, krohotaje.

Začudeno ga je pogledala.

»To bi rekla, da! — — — A vi se smejete, gospod Peter?«

Samo smejal se je.

Njej pa ni bilo nič več do smeha, ugasnil ji je na obrazu, na prsih, laktih, nožicah.

»Tako bi rekla, vsakemu, in tudi — vam, gospod Peter!«

Ni se prenehal smejati.

Jezno je topotnila z nožico ob tla, rumeni slamniki pa se je nagnil prav do njegovega ušesa.

»Vam bi tako rekla, gospod Peter, vam, vam, vam!«

Skoraj kričala je.

Ne, gospod Peter je bil iz železa. Kakor železen zvon je brnel njegov smeh, njegov strašni smeh, in ji kljuboval.

»Prepovedujem vam, da bi se smejali, gospod Peter... Vem, zakaj se smejete. Vi mi nečesa ne verjamete — — —«

Nenadoma je prestrašeno planila s klopi — po beli poti izza kostanjev je prihitel vitek gospe, s čepico na glavi, v roki srebrnokovano palčico, in obstal pred obedevma.

»Anica, Anica — tukaj si? Prost sem danes, Anica, vse popoldne prost!«

Gospodična Anica pa je blede predstavljala:

»Moj znanec iz mladosti, gospod Peter — moj novi ženin, Edmund!« —

A gospod Peter se ni še nikoli v življenju toliko smejal kakor tisto popoldne.

Rusi so najplemenitejši, najnežnejši narod na vsem svetu. S tako brezdnevno ljubeznijo lahko ljubijo Rusijo, kakšen čar je v ruski dobrodušnosti, v njih milini, v odsočnosti vsega tega, kar dela Nemce lesena bitja, Angleže kovinska, Francoze pa begotna bitja.

Konstantin Balmont, Solnčni prividi. 1906.

Štiri neprijateljskih novin se je bati bolj nego stoštoč bajonetov.

Napoleon I.

Revolucije triumfirajo edino nad vladavinami, ki popuščajo.

Henri Monod, Pizano. 1923.

Gospodarska politika.

Žetev tobaka v naši državi

Tobak je ena najrentabilnejših industrijskih rastlin. Tobak, ki ga pridelujemo v naši državi, zlasti v nekaterih krajih, uživa svetovni sloves. Zato je umevno postopanje države, da produkcijo tobaka kolikor možno dvigne, da krije lastni konsum in da nam ostane še del produkcije za izvoz.

Po vojni je pridelovanje tobaka v naši državi silno nazadovalo. Odkupna cena, ki jo je plačevala država producentom, je bila v primeri z ostalimi cenami zelo majhna, kar na producente gotovo ni moglo vplivati vzpodbudno. Tudi ostale, socialno politične in gospodarske razmere v državi, ki so bile skrajno neurejene, niso ugodno vplivale na producente. Te neurejene razmere pa so še izrabljali gotovi elementi, ki so producente naravnost namigovali, da naj opuščajo pridelovanje tobaka. Radi tega je morala naša država nakupiti velike količine tobaka v inozemstvu, ter ga drago plačati.

Prizadevanje države, da dvigne pridelovanje tobaka, ni ostalo brezuspešno. Ureditev prečiščenosti med državo in producenti je vplivala na to, tako ugodno, da je bilo letos prijavljeno dvojno število lanskih producentov tobaka.

Letina bo letos dobra, zlasti še, ker so se producenti lotili svojega posla z veliko vnetostjo. Lansko leto je odkupila država od producentov v celoti 9 milj. 781.443 kg tobaka. Letošnji pridelek pa bo znašal po dosedanjih podatkih več kot še enkrat toliko, namreč 20 milj. 757.209 kg. Največ tobaka se bo pridelalo v Južni Srbiji (preko 6 milj. kg), kjer raste tudi najboljši (macedonski) tobak, ki uživa zelo dober sloves tudi na vseh inozemskih tobaknih tržiščih. Na Južno Srbijo pride po velikosti pridelka Vojvodina (skoro 4 in pol milj. kg), nato Hercegovina, severna Srbija, Dalmacija, Hrvatska in Slavonija, Črna Gora in na zadnjem mestu Slovenija z 125.398 kg tobaka.

Celokupen konzum tobaka v naši državi znaša na leto približno 12 milj. kg, torej bo preostalo od letošnje žetve približno 8 milj. kg za izvoz, kar bo zelo ugodno vplivalo na našo trgovinsko bilanco. Nakup tobaka v inozemstvu bo potreben letos samo v toliko, da se nabavi nekaj vrst finega tobaka za prines gotovim specialitetam.

Češkoslovaška carinska politika.

Pred kratkim je poročalo časopisje, da je nastal med Češkoslovaško in Belgijo carinski spor, čigar posledica je carinska vojna med obema državama. Češkoslovaška carinska politika je postavljena sedaj pred težko alternativo: ali hoče vlada omogočiti češkemu blagu dostop in konkurenčno možnost na inozemskih tržiščih, oziroma mu to možnost vsaj povečati, ali pa z nadaljevanjem svoje dosedanje carinske politike zapre izhod češki industriji ter jo na ta način omejit na domači konzum. Za kaj se bo odločila vlada, še ni jasno, kajti njen položaj je nad vse kočljiv. Zlasti še sedaj, ko je nastalo skoro enako razmerje, kakršno obstoja med Češkoslovaško in Belgijo, tudi med prvotno v Francijo ter grozi nastati tudi v Nizozemsko.

Pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe med Češkoslovaško in Francijo so se namreč razbila. Radi tega bo

nastalo s 15. julijem med obema državama brezposodobno stanje. Krivda za to leži na obeh straneh, tako na strani Češkoslovaške, kakor tudi na strani Francije. Gospodarske razmere obeh držav so pač take, da nobena ne more dovoljevati svojemu protikontrahentu prevelikih ugodnosti na svojo škodo.

Češkoslovaška je dovoljevala vsem državam, s katerimi je bila v trgovinskih odnosih, klavzulo o največjih ugodnostih. Nasprotno je pa Francija radi svojih gospodarskih razmer to klavzulo odpravila. Ker je Češkoslovaška uporabljala to klavzulo za vsako blago, kakršne koli provenience, je izgubila za Francijo svojo vrednost. Največ dobička so imele od te klavzule pač države s slabo valuto in nizkimi produkcijskimi stroški. Blago takih držav je torej najlažje konkuriralo z drugim blagom. Ta ugodni položaj je uživala predvsem Nemčija. Nasprotno pa ni imela Francija, kakor omenjeno, takorekoč nobene koristi od te klavzule. Ker pa je Češkoslovaška v Francijo mnogo več uvažala, kakor pa Francija v Češkoslovaško. V normalnih časih bi bila klavzula o največji ugodnosti na mestu, kajti tedaj so bile valute približno enako močne in produkcijski stroški precej enaki. Sedaj pa služi ta klavzula državam z nizko valuto, dočim onemogoča konkurenco državam z trdno valuto.

Francija je skušala raditega doseči za svoje produkte, vsaj za nekatere, neke posebne ugodnosti, da si omogoči konkurenco s tujim blagom. Na to pa Češkoslovaška ni pristala, morda tudi ne radi tega, ker Francija ne dovoljuje nobeni državi največjih ugodnosti, torej tudi Češkoslovaški.

Spora med obema državama, ki bo najbolj ugroževal trgovinsko pogodbo med obema državama, ne bo težko poravnati. Obe stranki bosta morali videti obojestranski težavni položaj in pristati na gotove koncesije. Res je sicer, da Franciji in Belgiji to stanje v sedanjih razmerah ne more dosti škodovati, ker mora dovoliti Češkoslovaška v smislu mirovne pogodbe zavezniškim državam vsaj pet let ravno iste ugodnosti kakor katerikoli državi, ki so se v svetovni vojni borile proti antanti. Zaukrat se torej položaj za Francijo ne bo poslabšal. Kako bo s Češkoslovaško, se še ne da reči. Toda gotovo pa za njo ni koristno, da se nahaja v takih sporih, — kakor tudi ne za kako drugo državo.

Kakor so se izjavila trgovinska pogajanja med Francijo in Češkoslovaško, tako se grozi izjaloviti tudi med Češkoslovaško in Nizozemsko. Vse to resno kaže, da bo morala Češkoslovaška usmeriti svoje carinsko politiko na druga pota, če neče svoji industriji popolnoma zapreti dostopa na mednarodna tržišča.

× Potreba premoga v Jugoslaviji. Jugoslavija potrebuje v celoti 430.000 vagonov premoga in 4000 vagonov koks. Od te količine je odtegniti potrebo za volno kornarico, za obrtno porabo in za kurjavo ter ostane potem za industrijo in trgovsko morarico 150.000 vagonov premoga in 1550 vagonov koks. Jugoslavija sama producira 253.000 vagonov premoga. Leto 1922 se je uvozilo razven rearskijskega premoga še 31.000 vagonov premoga, v vrednosti 202 milijonov dinarjev. Premog je uvažala naša država iz Češkoslovaške (v glavnem koks), iz Rumunije in iz Anglije.

× Zabranjena izvoza kož iz Poljske. Poljska vlada je na zahtevo poljskih usnarj in tovarn za čevlje zabranila izvoz surovih govejih in ovčjih kož.

približala utici in obstala nekoliko oddaljena po ljubčih. Ta dva sta se živo pomenkovala med seboj; in živko se je prav v istem hipu odklenil z obema rokama Eminega deviškega vratu, ter jo vroče poljubil, ko je zadonel za njim glas njegovega šefa: »Ej, ej! Tako se obešate vi mladi!«

Prestrašena sta odskočila zaljubljenca in sramežljivo pogledala v tla. A tetine besede: »In mi stari vsa rešujemo!« in pa nasmen na obrazu Dr. Mraka, katerega je bila že pripravila teta na to, sta ju ojuščila zopet, da sta pristopila in pozdravila prišleca.

Po par veselih urah, prežitih skupno pri zgovorni in postrežljivi teti Meti, so se odpravili domov.

Gospa Dr. Mrakova je bila vsa iz sebe od prevelikega veselja, ko jih je vsprejela na domu. Tudi stara Urša skoraj ni hotela verjeti svojim očem in je vskliknila: »Bog bodi zahvaljen in Devica Marija, da se le niste obesili, gospod koncipijenti!«

Gospa jo je opominjevalno pogledala, a gospod odvetnik je pristavil smehljaje: »Obesil se je, a je bil rešen!«

Gospa in Urša sta se čudno spogledali in obe naenkrat vprašali: »Kako to?«

Dr. Mrak pa je še enkrat zatrdil: »Da, obesil se je res; pa kako!« — In smejali so se vsi, ko njima je on to povedal.

Finančna ofenziva proti Franciji.

Dne 7. julija je dosegel francoski frank v prostem prometu svoj najnižji položaj od 9. novembra 1918 angleški funt je stal 79.75 frankov, dolar 16.50 frankov. Ljubitelji prispodob povdarjajo, da je stal funt pri nastopu vlade Poincaréja pred 18 meseci komaj na 50, dolar na 10.

Pogajanja v Londonu so došla na mrtvo točko. Oživila se ne bodo tudi sedaj, ko sta objavljena na pogajanja tudi ostala dva zaveznika, Italija in Belgija.

Nekje v francoskem tisku, celo v nekem vladnem listu, je najti zdrav predlog, da se prenese vsa zadeva s teoretičnega na praktično stališče: če bi prišli enkrat tako daleč, potem bi se moglo pritegniti tudi nevtralne, to je neinteresarne strokovnjake. »Nemčija in Francija sta danes podobni dvema potapljačoma, ki ne moreta odkloniti pomoči, pa naj pride od katerekoli strani.«

V večini držav na svetu pomeni večje nazadovanje valute čisto finančni problem, ki ga je navadno tudi mogoče razvozlati s čisto finančnimi odredbami. V Franciji pa povzroča padanje franka moralno krizo, ki more voditi k najhujšim političnim posledicam. Odpomočki gospodarske narave so navadno brez moči.

V trenutku, ko trgovinska bilanca države ni neugodna, ko tudi v državnem gospodarstvu ni opaziti kakih nepravilnosti, ko ima država v davkih od meseca do meseca večje dohodke, ki proračun celo prekašajo v veliki meri, in ko je dosegel frank kljub temu dosedaj nepoznano nizko stališče, v tem trenutku nečemo govoriti o gospodarskih vzrokih, ki so ravno povzročili omajanje valute. Za karakteristiko položaja naj povdarimo samo sledeče: Vsi krogi od ranatelja »Crédit Lyonnais« pa tja do malega rentnika, vsi so prepričani, da je napravila Anglija udarec proti Franciji. Predstojnik enega največjih francoskih institutov je dejal: »Vsak dan se pri nas ojačuje gotovost, da ima silni pritisk na naš frank svoj izvor v Londonu. To manevriranje lahko natančno zasledujemo, smo pa zaenkrat proti njemu brez moči. Povdarjam pa zaenkrat. V rokah londonske visoke finance je relativno majhen del francoskih vrednotnic. S spretnim izrabljanjem more s njimi dneve ali tedne neugodno vplivati na francoski frank. Dejala se je: Oni, ki hočejo baissu franka, bodo našli pomagalice tudi na nevtralnih tržiščih, kakor n. pr. v Zürichu in Amsterdamu. Nasprotno temu pa je pripomniti, da ni nihče drug na svetu zainteresiran na padanju ali celo na katastrofi franka. Nevtralcni vedo, da bi imela propast Francije nepreračunljive posledice za celo Evropo. Gotovo je torej, da bo nazadovanje francoske valute, ki vsled finančnega položaja Francije ni upravičeno, samo začasno in ozko omejeno. Proti Franciji se je pričela finančna ofenziva. Odbili pa jo bomo, kakor smo odbili vojaško med vojno in politično po vojni.«

Beseda »finančna ofenziva« je v ustih vseh. Navadni možakar, povprečni obiskovalec borze, je seveda določnejši, on se izraža drastičneje: Anglija uporablja proti nam vojna sredstva. Z vsako točko, ki jo izgubi frank, se uniči najmanj ravno toliko človeških življenj. Po natančni statistiki živi okroglo šest milijonov Francozov od donosa svojih rentnih naslovov. Vsled splošnega nazadovanja valute je večina pritisnjena na striktni eksistenčni minimum. Vsak nadaljni padec franka pomeni za te ljudi stopnjevanje njihove stiske, pomeni zanje lakoto in bedo. K temu pride še to, da Francija ne more po vzoru Nemčije dvigniti z vsakim padcem valute plač delavstva in uradništva. Kajti to bi pomenilo omajanje vnanjih financ, in tega se hoče Francija na vsak način izogniti. Že dolgo pomenijo uradniške plače eksistenčni minimum. Vsled ponovnega padca franka in takoj narasle dragine so prišle uradniške družine v materijelne stiske. Vse delavno prebivalstvo mora radi tega prestopiti preskušnjo, ki je vsaj tako težka, kakor mobilizacija.

Samo prepričanju, da sedanja kriza ne bo trajala dolgo, se je zahvaliti, da ne zavladajo pesimistično razpoloženje med delavstvom. Bolj kakor kdaj poprej silijo dogodki odločiti, ne samo v Nemčiji. Lok je prenapet. Tudi najbolj leni duhovi bdijo in skušajo jasno spoznati vzroke. Ni dneva, da ne bi predlagali ugodnih in upljivih možje pota k zboljšanju. Če je Anglija res podvzela ofenzivo proti francoskemu franku, kakor trdi v Parizu malo in veliko, potem je imelo to vsaj to dobro posledico, da so se zbudile mase in da so bile opozorjene na nevarnost. S tem pa je napravljen prvi korak k izboljšanju. Bolj in bolj se uživila prepričanje, da more rešiti evropske narode samo širokogrudna solidarnost. »Temps« razvija gospodarski sistem nemško-francoskega skupnega dela, pravice na principu ravnopravnosti. Napredek je prijemljivo viden. In tako je pač nastal izredni in vendar tako dobro razumljiv fenomen, da teži stvar narodov k ugodnemu koncu, medtem, ko je obsojen zbor diplomatov in državnikov bolj ko kdaj poprej k neplodnosti.

dovanja valute je večina pritisnjena na striktni eksistenčni minimum. Vsak nadaljni padec franka pomeni za te ljudi stopnjevanje njihove stiske, pomeni zanje lakoto in bedo. K temu pride še to, da Francija ne more po vzoru Nemčije dvigniti z vsakim padcem valute plač delavstva in uradništva. Kajti to bi pomenilo omajanje vnanjih financ, in tega se hoče Francija na vsak način izogniti. Že dolgo pomenijo uradniške plače eksistenčni minimum. Vsled ponovnega padca franka in takoj narasle dragine so prišle uradniške družine v materijelne stiske. Vse delavno prebivalstvo mora radi tega prestopiti preskušnjo, ki je vsaj tako težka, kakor mobilizacija.

Samo prepričanju, da sedanja kriza ne bo trajala dolgo, se je zahvaliti, da ne zavladajo pesimistično razpoloženje med delavstvom. Bolj kakor kdaj poprej silijo dogodki odločiti, ne samo v Nemčiji. Lok je prenapet. Tudi najbolj leni duhovi bdijo in skušajo jasno spoznati vzroke. Ni dneva, da ne bi predlagali ugodnih in upljivih možje pota k zboljšanju. Če je Anglija res podvzela ofenzivo proti francoskemu franku, kakor trdi v Parizu malo in veliko, potem je imelo to vsaj to dobro posledico, da so se zbudile mase in da so bile opozorjene na nevarnost. S tem pa je napravljen prvi korak k izboljšanju. Bolj in bolj se uživila prepričanje, da more rešiti evropske narode samo širokogrudna solidarnost. »Temps« razvija gospodarski sistem nemško-francoskega skupnega dela, pravice na principu ravnopravnosti. Napredek je prijemljivo viden. In tako je pač nastal izredni in vendar tako dobro razumljiv fenomen, da teži stvar narodov k ugodnemu koncu, medtem, ko je obsojen zbor diplomatov in državnikov bolj ko kdaj poprej k neplodnosti.

„Industrijska obrtna vzorčna izložba“

v Mariboru, združena z vrtnarsko, vinsko, umetniško in gradbeno razstavo. Od 15. do 26. avgusta 1923.)

S polno paro se vrše priprave za to razstavo, ki obeta, tako glede raznolikosti, kakor tudi glede obsega postati najboljša in največja industrijsko obrtna razstava v naši državi. Že na dosedanjih dveh razstavah so mariborski in okoliški obrtniki pokazali, da stoje na višku in lahko s mirno vestjo sprejmejo vsako inozemsko konkurenco. K letošnji razstavi pa je potegnjena tudi industrija, ki je že doslej uspešno izpodirala tuje izdelke.

Poleg industrije in obrti pa se bo vršila tudi vrtnarska razstava. Vrtnarstvo predstavlja v našem gospodarstvu življenju važno panogo, ki pa pri nas še ni dovolj razvita, daš ima za to vse predpogoje. Že lanske vrtnarske razstave — prva v naši državi — je zbujala vsestransko pozornost. Letošnja vrtnarska razstava je zamišljena v mnogo večjem obsegu. Poleg cvetice, zelenjave in sadja bo obsegala tudi drevesnico, kar bo zanimalo zlasti sadjarske kroge.

Posebno pozornost posveča razstavljeni izbor letos tudi gradbeni razstavi. Gradbeno gibanje je zlasti v severnem delu naše države na čisto mrtvi točki.

Razen nekaterih malenkostnih izjem se skoraj v celoti Sloveniji ni ničesar gradilo, dasi vlada povsod velikanske pomanjkanje stanovanj. Mnogo je seveda temu krivo pomanjkanje kapitala, čisto pa tudi strah pred velikimi stroški. Na gradbeni razstavi bodo razstavljeni vsi najmodernejši in najnovejši vzorčki stavb in način zidanja, ki je mnogo cenejši in omogoča tudi revnejšim slojem, ki ne razpolagajo z velikim kapitalom zgradbe lastnih domov. Zato je prireditev te razstave naša tudi vsestranska odobritev in je upati, da se je udeležijo vsi domači stavbeni podjetniki in vsa v stavbeno stroko spadajoča podjetja.

Pa tudi na polju umetnosti bo mudila razstava lep užitek Mariborski umetniški klub »Grah« bo tudi letos priredil razstavo slik svojih članov. Bilo bi nepotrebno o tej razstavi mnogo govoriti, ker bodo razstavljeni dela povedala več, kakor pa zmore še tako dolg članek.

nosti in ni čutila, da bi mogla nanj uplirati. Še isti dan, ko so izpustili Giguella, je tekla v jaso in v blaznem pogumu začela pretiti divjemu lovcu, ki je sedel pred svojo kočjo, in ga glasno preklinjala.

Bila je visoka, temna, koščata ženska z zelenkastorjavno kožo. Ni še imela trideset let, a bila je že grda. Ker Giquel ni bil gospod, ga je lahko sovražila, lahko napadala, nista bila ločena po stanu: bila je revna in čutila je v svojem mesu, da ga reveža lahko zadene.

Kregala se je pa od daleč, radi psov, ki jih je zadrževala zelo dolga vrvi in ki so renčali.

Giquel je za trenutek vdovo temno pogledal; nato je pa pustil, da je izlila nanj svojo gnev in je naprej pletel vrbje, ne da bi trenil z očesom, kot da bi bil popolnoma gluhi.

Njegova mala, rdečkasta žena je bila stopila na prag kočje. Njene silno živahne zelene oči so pogledovale moža in vdovo. Izraz nemira in podločnosti na njenem licu se je še poglobil: saj še sama ni vedela, kdo je bil ubil grajskega lovca. Dva otroka v starosti petnajstih in šestindvajsetih mesecev, rdečkasta in slabotna kot njih mati, sta divje gledala na vsaki strani izza njenega krila.

Čez mesec dni... Neko nedeljo je divji aprilski veter sunkoma šumel v smrečju Giquel je dokončeval jertine.

Kakor za razstavljalce, je preskrbljeno tudi za obiskovalce v vsakem oziru, na vseh železniških progah naše države 50 odstotkov popusta, ako se izkažejo z legitimacijo, ki se dobi pri vseh denarnih zavodih. Legitimacija, ki velja za zunanje obiskovalce ob enem, kot permanentna vstopnica, stane z vstopnino vred samo 20 D. Poseben odsek bo skrbel za prenočišča na željo tudi za prehrano, zlasti pri korporativnih posetih razstave, kar toplo priporočamo vsem družinam in korporacijam. Za časa razstave bo odprt tudi mestni muzej, ki vsebuje mnogo zanimivosti.

Ze doslej se je pojavilo toliko razstavljalcev iz vseh krajev širom naše države, da je bil prvotno namenjen razstavljen prostor premajhen. Razstavniemu odboru pa se je posrečilo pridobiti še nekaj prostora, tako, da lahko ustreže vsestranskim željam in sprejema še nadalje prilive, toda najkasneje do 20. julija. Po tem roku se prilive pod nobenim pogojem ne bodo več sprejemale, na kar opozarjamo zlasti vse one, ki se še niso prijavili. Omenjamo še, da bodo najboljša dela tudi letos odlikovana.

Zato naj nikdo ne zamudi te prilike in se razstave zanesljivo udeleži. Razstava vajevaliških del. Velikanski pomen razstave vajevaliških del se je pokazal že na lanskem razstavi. Razstava podvžiga vajeve k vztrajnosti in pridnosti in je zato zelo važno vzgojno sredstvo. Razstavni odbor je dal tudi letos brezplačno na razpolago razstavljeni prostor. Vsem mojstrom svetujemo naj dajo svojim valencem priliko, da se z kakšnim majhnim delom udeležijo te razstave s čemur ob enem dokumentirajo sposobnost mojstra. Opozarjamo na to, da se bodo najboljša vajevališka dela nagradila.

Gospodarske vesti.

INDUSTRIJA.

× Razširjenje sladkorne tovarne v Belem monastiru. Sladkorna tovarna v Belem Monastiru je izdelala v pretečenem letu 400 vagonov sladkorja. V letošnji kampanji upajo dvigniti sladkorno produkcijo te tovarne na 700 vagonov. Tovarni bo priključena tudi rafinerija.

× Produkcijska premoga na Madžarskem. V drugi polovici l. 1922 je bilo producirano na Madžarskem 3,163.000 ton premoga.

× Nazadovanje brezposelnosti v Avstriji. Brezposelnost v Avstriji je nazadovala tudi v juniju. Koncem maja je bil v Avstriji 109.001 brezposelnih, dočim jih je 15. junija samo še 100.732.

× Produkcijska sladkorja na Poljskem. Letošnja sladkorna kampanja bo dala po računih strokovnjakov 9000 vagonov sladkorja več kakor lanska. Višek bo Poljska izvozila.

× Razvoj naše premogovne industrije. Novi rudnik v Malejici v Bosni je sedaj popolnoma razvil svoj obrat. Premog tega rudnika je izborne kvalitete (okrog 8000 kalorij) ter se nahaja v ogromnih množinah, tako da je upati, da postane Malejica eden najbogatejših rudnikov v naši državi.

TRGOVINA.

× Kriza v bolgarski tobačni trgovini. Na bolgarskem tobačnem trgu je nastala stagnacija. Velike količine tobaka od lanske letošnje ugodne tobačne žetve ležijo še vedno neprodane deloma v skladiščih veletrgovcev in izvoznikov, deloma pa še pri producentih. Stagnacijo je povzročila odredba o trgovini s tobakom in glede nesigurnih valutarijskih razmer.

× Kriza na madžarskem vinskem trgu. Zadnji teden so vinske cene na Madžarskem nekoliko poskočile, vendar so še vedno daleč pod pravo vrednostjo, ker so vsi industrijski produkti mnogo bolj porasli v cenah. Producenti se skušajo iznebiti starih zaloz, da izpraznijo in pripravijo posodo za letošnji pridelek, ki bo na Madžarskem nad vse obilen. Nakup sodov je popolnoma nemogoče, ker so ti dražji, kakor vino samo. V Tokajskem-Hagyalaskem vinskem okrožju znašajo lanske tobačne zalozge še 70.000 hl, tako da je nemogoče shraniti letošnji pridelek.

× Poljska zunanja trgovina. Vrednost izvoza v aprilu je znašala po izkazu varšavskega statističnega urada 937,7 milijard poljskih mark in vrednost uvoza 848,5 milijard poljskih mark.

DOBAVE.

× Dobava latev in desk iz mehkega lesa. V pisarni upravnika državnih monopolov v Beogradu se bo vršila dne 11. avgusta t. l. ob 11. uri dopolne licitacija za dobavo 810 m 3 latev (lajši), ter 424.000 kom. desk raznih dimenzij iz mehkega lesa. Natančnejši podatki s predpisanimi pogoji so v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesantom na vpogled.

Psi so poskočili in začeli renčati, tako da se je pridušil:

— Vraga, že spet ta nora!

In zares se je trenutek pozneje pokazala vdova. To pot je privedla seboj svoja dva mala dečka v starosti enega in dveh let.

En meter pred psi je sklenila roke obeh dečkov in jima rekla:

— Vsedita se tam na drevo.

Imela sta rjave lase in oblečena sta bila v temne oblečke. V svoji nesreči je morala z njima prav čudno ravnati, kajti bila sta pasivna in molčala sta.

Ubogala sta in šla brez nevarnosti mimo psov. Kljubovalno je vzdihnila »A-a!« in pokazala svoje dolge rumene zobe začudenim Giguellom in njih dvema dečkoma, ki sta sedela na tleh. In nagnjena, tščeč pesti ob boke, je začela govoriti:

— Grajšček je odpotoval v Pariz, nimam ničesar, služil bom šla, moja malčka sta ravnokar snedla zadnjo skorjico. Dam vam oba v rejo. A-a, to je še malo — saj si jima ti zločenc ubil očeta! Tukaj sta! dam jih tukaj v rejo, plačevala ne bom ničesar — tako je prav!

Giguellova sta gledala nemo in bedasto in premišljevala, kaj bo s tem. Žena je na tihem vprašala moža: »Ali je to res?« V solnčnem siju je videla potne kapljice na čelu divjega lovca, obledela je, obraz se ji je zožil in z grozo je začela strmeti v otroka, ki sta sedela na tleh.

FRANCE VEBER:

Problem umske in nagonске pameti.

Kakor sem povdajal že na drugih mestih, razpade vse naše temeljno doživljanje v dve veliki polovici, izmed katerih obsega prva celokupno predstavljanje (gledanje, slisanje, vohanje, tipanje itd.) in mišljenje (vreme je jasno, ni dežja, $2 \times 2 = 4$, živim itd.), druga pa celokupno čustvovanje (veselje, žalost, spoštovanje, zaščevanje itd.) in stremljenje (želja, zavračanje, volja, odpor itd.). Temeljna razlika med tema dvema polovicama naše doživljajske duševnosti je ta, da nam golo predstavljanje in mišljenje služi pred vsem za pridobivanje in izpolnjevanje našega znanja o sebi in vsej naši okolici, dočim gre samo čustvovanju in stremljenju obenem funkcija, da nas tira tudi k pristojnim dejanjem in nehanjem.

Saj bi bil človek, ki bi mu že načelno nedostajalo vsakega čustvovanja in stremljenja, že načelno nezmožen tudi za vsako »dejanje« in sicer tudi tedaj, ko bi se samo s kakim lastnim dejanjem lahko izognil sicer neizogibni smrti. Takemu človeku bi namreč celo smrt nujno pomenila nekaj povsem drugega nego nam, nekaj popolnoma indifferenčnega namreč, na kar bi zrl on neobhodno z isto hladnostjo, s katero opazujemo tudi mi vse one druge pojave, ki ne vzbujajo v nas nikakega čustvovanja in stremljenja. Takemu človeku bi torej celo njegova lastna smrt pomenila le isto, kar pomenjajo n. pr. prirodoslovci najrazličnejši vnanji dogodki, ki jih pravkar samo teoretično raziskuje. Kakor skuša prirodoslovec v omejenem položaju te dogodke samo zgolj predstavno in miselno ugotoviti, a mu osebno ni prav nič »na tem«, da nastajajo ali da izginejo, takisto bi tudi oni človek mogel v najugodnejšem slučaju samo zgolj predstavno in miselno ugotoviti, da n. pr. neha njegovo življenje, ako ne izvrši izvestnega dejanja; tudi temu človeku bi pa že načelno osebno ne moglo biti prav nič »na tem«, da dlje časa živi ali da umre, s čimer pa je že izrečeno, da bi tak človek se tudi ne mogel povzpeti do nikakega lastnega dejanja, ki bi ga edino otelo sicer neizogibne smrti.

Kar velja celo napram lastni smrti, pa velja seveda še v višji meri napram vsem ostalim pojavom in dogodkom. Človek, ki bi mu že načelno nedostajalo vsakega čustvovanja in stremljenja, bi si vse te pojave in dogodke pač lahko predstavljal ter jih miselno ugotavljal, toda z njegove strani bi bilo vnaprej izključeno vsako dejanje in nehanje, ono dejanje in nehanje, do katerega dnevno in samo ob sebi prihajamo mi, ki si najrazličnejše pojave in dogodke ne le predstavljamo ter jih ne le miselno ugotavljamo, temveč spričo njih obenem čustvujemo in stremimo. Človek brez vsakega čustvovanja in stremljenja bi lahko sicer bil najgenialnejši predstavno in miselno bitje, ki bi obljelo vse človeške znanosti in s svojim razumom prošnino vse vesoljstvo ter odkrilo zadnje njegove tajne, — tak človek bi bil vendar obenem bitje, nezmožno za vsako lastno praktično dejanje in nehanje, bitje, ki bi se, motreno od zunaj, v ničemer ne razlikovalo od mrtvega kamna na cesti. Kakor je kamen brez vsakega lastnega dejanja ter se zgolj mehanično vali naprej, ko ga umeš z nogo, tako bi tudi ono sicer najgenialnejše predstavno in miselno bitje, ki bi bilo brez vsakega vzporednega čustvovanja in stremljenja, ostajalo popolnoma nepremično na mestu, kamor ga je posadila kaka vnanja sila, ter bi se tudi zgolj mehanično valilo naprej, ako bi pritisnila nanj kaka druga ter močnejša vnanja sila.

Že ti primeri, ki jim čitatelj sam lahko pristavi nebroj drugih, zadostno pričajo za ono zakonito razliko med omenjenima polovicama našega celokupnega doživljanja, razliko, ki jo zdaj najbolje izrazim, ako imenujem vse predstavljanje in mišljenje naše umsko, vse čustvovanje in stremljenje pa naše nagonsko doživljanje. Predstavljanje in mišljenje je »umskega« značaja, ker nam po lastni funkciji služi in more služiti samo za te-

oretično dojemanje kakršnihkoli pojavov, dočim je z »nagonskim« značajem čustvovanja in stremljenja zadeta okoliščina, da nas edino vzporedno čustvovanje in stremljenje spričo onih pojavov obenem »žene« in more »gnati« tudi do pristojnega praktičnega dejanja in nehanja.

Edino čustvovanje in stremljenje nam daje torej obenem značaj živih organizmov, sposobnih tudi za najrazličnejša lastna dejanja in nehanja, dočim bi brez čustvovanja in stremljenja sličili v vsakem pogledu le okamenelim okostnjakom in naj bi imeli sicer še tako izredno sposobnost golega predstavljanja in mišljenja. Že s tem pa je zadostno odbit oni prenapeti stari in sodobni racionalizem, ki išče glavno stran našega psihološkega bistva samo v umski polovici naše duševnosti in meni, da gre uspešni razvoj človeštva edino na račun njegovega predstavnega in miselnega razvoja, da pa vzporedna čustva in stremljenja tak uspešen razmah človeka naravnost ovirajo in v danem slučaju celo onemogočijo. Proti temu racionalizmu mi je zdaj navesti samo neoporečno dejstvo, da bi brez vsakega čustvovanja in stremljenja pri vsem svojem še tako razvitim predstavljanju in mišljenju v najkrajšem času klavrno propadli in morali propasti, ker bi v tem primeru ne bili zmognili niti ne za ona najprimitivnejša lastna dejanja in nehanja, ki jih moramo neprestano vršiti, ako naj zadostimo že dnevnim fiziološkim potrebam lastnega telesa, — kaj še da bi brez orisanega nagonskega doživljanja mogli priti do učinkovite ustvaritve kake znanosti in umetnosti ter drugih kulturnih činiteljev.

Spričo tega eminentnega pomena, ki ga ima uprav naše nagonsko doživljanje za naše vsakdanje in nevsakdanje, zasebno ter družabno in socialno življenje, pa nastaja samo ob sebi vprašanje, ali nahajamo torej tudi na čustvovanju in stremljenju ono posebno kategorijo, ki je že stoletja znana na izvestnem našem predstavljanju in mišljenju, namreč — pravilnost ali nepravilnost. Saj vemo že izza Aristotela, da je baš izvestno umsko doživljanje zdaj pravilno zdaj nepravilno in da gre zato vsakemu človeku večja ali manjša pamet, t. j. večja ali manjša dispozicija za pravilno predstavljanje in mišljenje. Vsa Aristotelova logika podaja zakone baš te umske pravilnosti ter nepravilnosti in torej obenem zakone naše umske pameti. Nastane kardinalno vprašanje, ali ne nahajamo tudi na izvestnem čustvovanju in stremljenju še — isto njegovo pravilnost ali nepravilnost in ali nam torej poleg naše umske pameti ni treba razlikovati še našo večjo ali manjšo dispozicijo za pravilno čustvovanje in stremljenje, t. j. našo nagonsko pamet. Zakoni te pameti seveda še niso od nikogar izklesani, kar pa ni noben ugovor proti njenemu obstoju, ker je vendar tudi človeška umska pamet bila že davno — pred Aristotelom.

Tu stavljen problem sega, kakor bomo videli, silno globoko v vsakdanje in kulturno življenje človeštva ter so se — na svoj način — pečali z njim najglobokejši misleci. Spominjam samo na Pascala, ki govori odločno o posebnih »zakonih srca«, stoječih nad zakoni »razuma«, kar se v gorenji terminologiji nič drugega ne pravi, nego da posedujemo poleg gole umske še posebno, namreč nagonsko pamet. In če nas Krist opominja, da »bodimo kakor otroci«, je glavni smisel tega opomina zopet ta, da moramo negovati pred vsem pravilno čustvovanje in stremljenje, ne pa samo pravilnega predstavljanja in mišljenja. Seveda gre pri teh in podobnih mislecih samo za neko instinktivno čutenje tega, kar je pogrešal tedanji in kar pogreša še v ugodnejši meri uprav današnji človek, niso pa ti in podobni misleci si stavili znanstveno-teoretičnega vprašanja, ali moremo in moramo poleg stroge umske pravilnosti in poleg zakonov te pravilnosti, ki jih vsebuje že tradicijska, Aristotelova logika, — logika »razuma«, razlikovati še isto strogo, a nagonsko pravilnost ter zakone te pravilnosti, ki bi jih morala podajati paralelna nagonaska logika, — logika »srca«. To vprašanje je moje vprašanje, to vprašanje hočem vsaj načelno odločiti v sledečih izvajanjih.

Že omenjeni ekstremni racionalizem bi na to vprašanje morda odgovoril, da stoji naše čustvovanje in stremljenje že radi orisanega svojega zgolj praktičnega ali nagonskega značaja sploh izven vsake pravilnosti in nepravilnosti. Da pa ta ugovor ne velja, sledi že iz moje prejšnje študije »Etika in problem svobodne volje«, kjer sem skušal na kratko pokazati, da je pravilnost kot nepravilnost doživljanja odvisna od vprašanja, kaj ima to doživljanje za svoj objekt ali predmet, vsekakor pa ne od vprašanja, kak aspekt gre temu doživljanju samemu. Glede prvega vprašanja pa stoji vsaj načelno na isti stopnji kakor umska tako nagonaska doživljanja, ker ne velja samo o vsaki predstavi in o vsaki misli, da je neobhodno in vselej predstava nečesa in misel na nekaj, kar ni sama, temveč na kar je po lastni naravi samo neobhodno naperjena kot naj svoj neizogiben objekt: tudi vsako čustvovanje in vsako stremljenje je neobhodno in vselej čustvovanje spričo nečesa (n. pr. veselje na delu, žalost spričo nečesa (n. pr. želja po zdravju, zavračanje boleznih itd.), kar ni samo, temveč na kar je po lastni naravi zopet samo neobhodno naperjeno kot na svoj neizogiben objekt. Ker je torej umsko kot nagonsko doživljanje orisanega naperjenega značaja in ker stoji pravilnost ali nepravilnost kakega doživljanja v tesnem stiku uprav z vprašanjem, na kak pojav je to doživljanje po lastni naravi naperjeno, ni nobenega zadržka, da lahko pripada omenjena stroga pravilnost ali nepravilnost v danem slučaju tudi nagonskemu doživljanju.

Isto pa potrjujejo zdaj tudi vse one brezbrojne vskdanje in nevsakdanje izkušnje, na podlagi katerih je reči, da ločimo neštetokrat in to s čudovito ostroostjo med »pravilnim« in »nepravilnim« postopanjem, med »pravim« in »nepravim« dejanjem, med »pametnim« in »nespametnim« ravnanjem itd., da pa pri vsem tem prav nič ne mislimo na kako zgolj umsko pravilnost ali nepravilnost. Osobito na etičnem polju trčimo neštetokrat na slučaje »pravilnega« ter »nepravilnega« doživljanja in sicer samo nagonskega doživljanja; tako imenujemo ljubezen do naroda pravilno, sovraštvo do naroda pa nepravilno, stremljenje po uspešnem razmahu najrazličnejših kulturnih činiteljev pravilno, zavračanje takega razmaha pa nepravilno itd., to pa prav tako naravnim potem in brez vsakega prisiljenega umetničenja kakor imenujemo pri drugi priliki tudi kako umsko doživljanje, n. pr. kako misel pravilno ali nepravilno. Nahajamo celo nebroj takih slučajev, ko nas stavi vsakdanja in nevsakdanja izkušnja pred ostre konflikte med zgolj umsko in med zgolj nagonsko pravilnostjo ali nepravilnostjo. To se dogaja n. pr. vselej tedaj, ko smatramo koga za izrednega »poštenjaka«, dasi mu pri najboljši volji ne moremo pripisovati posebne »miselne« erudicije, ali pa tudi tedaj, ko smo koga spoznali za »miselnega velikan«, a ga obenem smatramo za krajnega »nepoštenjaka«. Prvi slučaj je realiziran n. pr. pri onem vaškem pastirčku, ki vrši pošteno vse svoje dolžnosti, dasi ga ne diči nobena miselna »ostroumnost«, drugi slučaj pa n. pr. pri vseh onih zločincih, ki nastopajo kot »junaki« v tako zvanih detektivskih romanih. Iz nevsakdanjega življenja pa je pri slučajih prve vrste misliti na vse one »svetnike«, ki so se skozi vse svoje življenje odlikovali po izredni pravilnosti svojega nagonskega življenja, hkrati pa po prav majhni umski, recimo znanstveni naobrazenosti. Glede slučajev druge vrste pa je tu misliti samo n. pr. na Fr. Bakona, znanega ustanovitelja in prvega sistematika modernih empiričnih ved in njihovih induktivnih metod; isti Bakon pa je svojo moč, ki jo je imel kot državni kancelar in najvplivnejša pravosodna osebnost tedanje Anglije, izrabljal v to svrhu, da je kopčil samo lastno premoženje in to potom protizakonitega prodajanja državnih monopolov, potem zločinskega vplivanja na potek sodnijskih razprav, potem brezvestnega zapuščanja dobrih prijateljev, kakor hitro ni bilo več »varno«, biti še dalje prijatelj teh in drugih oseb itd.

Izven etičnega polja spadajo sem tudi taki slučaji, ko pravimo, da oni, ki si želi n. pr. zdravja, vsekakor »pametno« želi, ako si želi obenem daljšega dopusta, ker mu samo slednji lahko donese

zdravje, ozir. da bi bila »nespametna« njegova želja po nadaljnjem delu, ker bi to njegovo zdravje le poslabšalo itd. Sicer pa spadajo zopet izven etičnega polja sem tudi n. pr. vsi »umetniški geniji« kakor tudi njih krajni antipodi, katere oboje tako ali drugače ocenjujemo zopet ne s stališča kake zgolj umske, temveč zopet edino s stališča posebne nagonске pravilnosti in nepravilnosti, namreč s stališča pravilnosti ali nepravilnosti njih umetniško-estetičnega čustvovanja in stremljenja. Kdor vse to do kraja premisli, pač ne more dvomiti, da moramo že glasom vsakdanje in nevsakdanje izkušnje govoriti o pravilnosti ter nepravilnosti tudi izvestnega nagonskega doživljanja in torej tudi o posebni, namreč nagonski pameti človeka.

Že gorenji primeri tudi nikakor ne dopuščajo, da bi orisano pravilnost ali nepravilnost kakega nagonskega doživljanja izvajali samo iz pravilnosti ali nepravilnosti pristojnega zgolj umskega doživljanja. Ako bi to mnenje veljalo, tedaj bi vse čustvovanje in stremljenje s a m o zopet stalo izven vsake pravilnosti in nepravilnosti, ker bi dobivalo ta svoj značaj samo posredno, samo preko pristojnega predstavljanja in mišljenja, katero edino bi bilo tudi samo še pravilno ali nepravilno. Da pa to mnenje ne velja, kažejo jasno gori podani primeri najrazličnejših konfliktov med umsko in nagonsko pravilnostjo višino kakega subjekta. Sicer pa si v danem slučaju lahko najpriljubnejše prepričan, da je tvoj sodrug zelo bogat in da ga ob tej in tej uri ni doma. Sledi pa iz najpopolnejše pravilnosti takih in podobnih tvojih prepričanj obenem pravilnost — tvoje želje po tatvini?

Tako pa je treba nastopiti drugo pot, ako hočemo v polnem soglasju z vsakdanjo in nevsakdanjo izkušnjo tudi znanstveno-teoretičnim potom priti do izkaza in obrisa začasnega samo postulirane in empirično ponazorjene nagonске pravilnosti ter nepravilnosti. To drugo pot nastopim v sledečih izvajanjih.

Berson je in ostane najboljša kvaliteta znamka. Varuje čevlje, cenejši in trpežnejši je od usnja. Od vašega čevljarja zahtevajte, da Vam priredi Berson gumi podpetnike in gumi podplate.

**GRADBENO PODJETJE
ING. DUKIČ IN DRUG
LJUBLJANA, Bohoričeva ul. 20.**

Prosper Mérimée:

Verne duše v vica.

(Nadaljevanje.)

Duhovnik, ki se je bil nekdan učil kazuistike, je pazljivo poslušal to zgodbo in šel z dlanjo večkrat preko čela, kakor človek ki se hoče domisliti kakega citata. Don Juan ni vedel, kam meri don Garcia in ni ničesar pristavil, ker se je bal, da ne bi morda izrekel kaj nerodnega.

»Častiti oče,« je nadaljeval don Garcia, »vprašanje mora pač biti jako težavno, če se še vi obotavljate izreči svojo sodbo. Z vašim dovoljenjem se vrneva jutri, da izveva vaše mnenje. Do takrat pa vas prosim, da bi brali vi ali pa kdo drugi kako mašo za umrlega.

S temi besedami je stisnil duhovniku v roko dva ali tri dukate, ki so mahoma pridobili njegovo naklonjenost za pobožna, tako tankovestna in tako darežljiva mladeniča. Objubil jima je zadržno, da se bo vrnil prihodnji dan na isto mesto in jima pisмено obrazložil svoje mnenje. Don Garcia se je zahvaljeval na vse pretege; nato je pristavil z malomarnim glasom, kot bi se šlo za kaj nevažnega: »Da naju le justica ne bi dolžila te smrti. Upamo na vas, da nas spravite z Bogom.«

»Kar justico zadeva, se nimate ničesar bati. Vaš prijatelj nikakor ni kriv pred zakonom, saj je samo posodil meč.«

»Res je častiti oče, toda morivec je zbežal. Preiskali bodo rano in bodo morda našli okrvavljeni meč... kaj vemo? Može pravice so strašni, pravijo.«

»Toda,« je rekel duhovnik, »saj ste vi priča, da je bilo orožje posojeno.«

»Seveda,« je rekel don Garcia, »potrdil bom to pred vsemi sodišči kraljevine. Sicer pa,« je pri-

stavil z uverljivim glasom, »bi tudi vi mogli izpričati resnico. Prišla sva vas vprašati za nasvet še predno se je zaznalo za uboj. Celotno menjavo bi mogli potrditi. Glejte tu...« Prijel je meč dona Juana.

»Vidite,« je dejal, »da ta meč ni za to nožnico!«

Duhovnik je sklonil glavo, kakor oni, ki je popolnoma prepričan o resničnosti pripovedovane mu zgodbe. Potežkal je dukate v svoji roki in vedno našel v tem neovrgljivo dejstvo v prid mladeničev.

»Sploh pa, častiti oče,« je pristavil don Garcia s pobožnim glasom, »kaj nam mar justica, samo da se spravimo z Bogom.«

»Jutri, otroka moja,« je rekel duhovnik in se oddaljil.

»Jutri,« je odvrnil don Garcia; »poljublja vam roko in upava na vas.«

Po njegovem odhodu je don Garcia poskočil od veselja.

»Živela simonija,« je zaklical, »upam, da sva sedaj precej na varnem. V slučaju, da bi vas nadlegovala justica je ta častiti oče pripravljen za dukate, ki jih je že prejel in ki jih še upa dobiti od nas, priseči, da sva tako nedolžna pri tem umoru kakor otrok, ki še rojen ni. Pojdite domov, bodite čuječi in ne odpirajte vrat drugemu kakor dobrim znanec; jaz pojdem v mesto, da poizvem nekoliko o zadnjih dogodkih.

Ko je don Juan prišel v svojo sobo, se je vrge kar oblečen na posteljo. Prebil je noč, ne da bi zaspal, in je premišljeval le o umoru in njegovih posledicah. Kadar koli je zaslišal korake na ulici, si je že predstavljal stražnika. Šele proti jutru je nekoliko zadremal, ker je bil truden in mu je bila glava še težka od včerajšnjega popivanja s svojimi tovariši.

Spal je že nekaj ur, ko ga je sluga zbudil in mu rekel, da bi neka dama rada govorila z njim. V istem trenutku je vstopila neka ženska v sobo.

Od glave do tal je bila ogrnjena v črn plašč, tako da je bilo videti le njene oči. Ozrla se je proti strežaju in nato proti donu Juanu, kakor da ga prosi za razgovor brez prič. Služabnik je takoj odšel. Dama je sedla in motrila z največjo pozornostjo dona Juana. Po kratkem molku je začela nekako takole:

»Gospod kavalir! Gotovo vas preseneča moj prihod in morda si ustvarjate slabo mnenje o meni; toda kdor bi vedel za nagibe, ki so me privedli sem, bi me gotovo ne obsojal. Vi ste se borili včeraj z nekim gospodom iz tega mesta...«

»Jaz, gospa!« je zaklical don Juan in prebledel, »saj sem bil ves čas na stanovanju.«

»Saj nič ne pomaga, če tajite, in hočem vam dati vzgled odkritosrčnosti.«

S temi besedami je odgrnila plašč in don Juan je spoznal donno Terezo.

»Gospod don Juan,« je nadaljevala zarudevaljoč, »priznati vam moram, da me je vaše junaštvo silno zanimalo. Čeprav sem bila silno razburjena, sem zapazila, da se vam je zlomil meč in da ste ga vrgli pred naša hišna vrata. Takrat, ko se je vse gnetlo okoli ranjenca, sem stekla po stopnicah in pobrala to orožje. Brala sem na njegovem ročaju vaše ime in sem takoj spoznala, v kakšni nevarnosti bi vi bili, če bi meč prišel vašim sovražnikom v roke. Tukaj je in srečna sem, da ga vam morem izročiti.«

Don Juan je zdrknil pred njo na kolena in ji zatrejal, da mu je rešila življenje, a obenem tudi vzela, ker bo umrl od ljubezni. Donni Terezi se je mudilo in je že hotela oditi, vendar pa je z naslado poslušala dona Juana in se ni mogla odločiti, da bi odšla. Potekla je tako cela ura, polna priseg večne ljubezni, poljubovanja rok, prošnji z ene strani in slabotnih zavračanj od druge. Kar nenkrat je vstopil don Garcia in ju prekinil. On pač ni bil eden izmed onih, ki se zgledujejo in pohujšujejo

nad vsako stvarjo. Njegova prva skrb je bila, da pomiri Terezo. Nad vse je hvalil njen pogum, njeno prisotnost duha in jo končno naprosil, naj govori zanj pri njeni sestri. Donna Tereza ni odrekla ničesar, se je tesno zavila v svoj plašč in pred odhodom še objubila, da pride s svojo sestro na dogovorjeni prostor na promenado.

»Sijajno,« je rekel don Garcia, ko sta mladeniča ostala sama. »Nihče vas nima na sumu. Koregidorju sem jaz trn v peti in je najprej blagovolil pomisliti name. Prepričan je bil, da sem jaz ubil dona Cristovala. Ali veste, zakaj je spremenil svoje mnenje? zato, ker je izvedel, da sem bil ves večer z vami; vi ste pa, moj dragi, na tako dobrem glasu, da z njim lahko ščitite še druge. Bodi si kakorkoli že; na vas niti ne mislijo. Ogledušstvo te male dobre Tereze nas bo obvarovalo tudi v bodoče; sedaj pa pustiva to in glejva, kje bi bilo kaj zabave.«

»Ah, Garcia,« je rekel žalostno don Juan, »umoriti sebi podobnega je pač žalostno!«

»Je pač marsikaj še bolj žalostnega,« je odvrnil don Garcia, »na primer, če bi kdo ubil nas, nad vse žalostno pa je, prebiti kak dan brez jela. Zato pa vas vabim na kosilo z nekaterimi dičnimi tovariši, ki bi vas jako radi poznali.«

S temi besedami je odšel.

Ljubezen je že precej utešila pekočo vest našega junaka. Popolnoma pa jo je umirila slava. Djaki, ki so kosili pri Garciji, so izvedeli od njega, kdo je pravi morivec dona Cristovala. Ta Cristoval je bil na glasu kot spreten in hraber borec in je imel pri dijakih velik ugled; njegova smrt je vzbudila le veselje in njegov srečni nasprotnik je bil občudovan in slavljen. Po njihovem je bil on čast, ponos in cvet univerze. Pili so na njegovo zdravje in neki de Murcie je celo zložil sonet v njegovo hvalo, v katerem ga je primerjal s Cidom in z Bernardom del Carpio. (Dalje prih.)

Socijalna politika.

—tni—

Statut pokojninskega zavoda.

Koncem leta 1922 je izdala Tiskovna zadruga knjižico »Pojninsko zavarovanje nameščencev«, katere srbohrvatski bratec se ji je pridružil v zalozbi Maksa Hrovatina aprila meseca tega leta.

Knjižici vsebujeta statut pokojninskega zavoda, kratek predgovor in doatek, obsegajoč one določbe pokojninskega zakona, ki niso vsebovane v statutu, tako da je v knjižnici zbirka važnejših določb pokojninskega zakona, in sicer prvič vsakomur dostopnih v našem jeziku. Iz tega razloga moramo knjižico — bodisi slovensko, bodisi srbohrvatsko prestavo — privatnim nameščencem najtopleje priporočati, ker je notorično, da določbe zakona, zlasti one, ki preprečujejo službodajalcem vporabo zakona v škodo službojemalcem, niso dovolj poznane.

Glede vsebine — naj mi založnika oprostita, saj knjižici le pridobita na vrednosti, če se to pove — bi vsekakor omenil, da ne zadostuje strani prelistati, temveč temeljito in pazljivo je treba prebrati paragraf za paragrafom preden je mogoča lajku presoja vsebine.

Statut je dodatek k zakonu ter predpisan po zakonu samem z namenom, da odredi vse organizatorične norme za aparat, s katerim se izvaja zakon. Za sestavo prvega statuta je poklicano ministrstvo socijalne politike, dočim so spremembe veljavnega statuta pridržane, kar se tiče inicijative, občnemu zboru, njih veljavnost pa zopet odvisi od odobrenja po ministru. Sicer najdete v statutu tudi odredilo o premijah in datjavah, ki pa so enostavne ponovitve odnosnih odredb zakona, da so gotovi paragrafi statuta celo identični s paragrafi zakona. Zelo pametno to ni, ampak o tem se ne izplača govoriti.

Bistvena, neodpušljiva neumnost statuta pa je lastnost, ki je sicer simpatična za vso zakonodajo, kar se jo pri nas producira, namreč, da je kratkomalo in na slepo prepisan. Prepisan po statutu bivšega avstrijskega zavoda na Dunaju brez najmanjšega stvarnega poskusa, da se vpoštevajo povojne razmere, da se vpoštevata prevrat in brez kalkulacije, kaj omogoča čimhitrejši in čim obsežnejši razmah zavoda in — zavarovanja. Tako ni čuda, da so ostale v statutu vse ovire in da ni prišla nobena olajšava.

Pojdimo kar na glavne lepote!

Izmed prvih važnejših določb nam ne ugaja široko naštevanje predsedniških funkcij, zlasti pa frapira neprijetno — in mislim, da za službodajalce in njih nastavljenice, ki jim zakon sam priznava duševno delovanje — sicer niso zavezani zavarovanju — nekoliko žaljivo pravica predsednika, da lahko suspendira celo sklepe občnega zbora. Kar se tiče njegovega imenovanja in njegovih osebnih lastnosti, je pripisati zakonu. Isto velja glede paritete med službodajalci in — jemalci v vseh zastopih (ob-

čni zbor, načelnštvo, upravni odbor, razne komisije).

Funkcije načelnštva in upravnega odbora so šablonske, le pri točkah 6, 10 in 11 § 14 in pri večini točk § 20 se pokaže konjsko kopito malega prepisavčka v vsej nagoti, ki jo vzamemo takoj spodaj pod lupo, ko srečamo §§ 21 in 23. Z neko omejeno besnostjo se naprtujejo s takimi predpisi, imenovanim korporativnim zastopom opravila, ki jim morajo vzeti časa za vsako, res pravo vrhovno upravo. Korporativne upravne jedinice so po naravi že rade okorne, na predpisani poti pa se ta okolnost tako poostruje, da stoji dobiti večje objektivnosti in pravilnosti uprave korporativne jedinice povsem v senco.

§ 21, ki normira rentno komisijo, pa tvori naravnost klasično moreno predpotopnih naziranj.

Dunajski zavod, ki je oče ljubljanskega, je imel rentne komisije, res, ampak zavarovanih je bilo pri njem tudi 200.000 zavarovancev, in to vsekakor opravičuje komisijsalno priznanje rent itd. Zakaj v enem tednu ali vsaj v 14 dneh se je pri vsakem deželnem uradu sigurno nabralo dovolj rentnih primerov, da je imela rentna komisija vsaj vsakih 14 dni vzrok — moralčno mišljeno — za sejo. Radovedni smo, koliko rent dozorijo pri ljubljanskem zavodu četrtletno ob številu 7000 zavarovancev? Dvomimo, če jih je petdeset!! Mnenja pa smo, da loči pokojninski zakon le med pravico in nepravico, da torej ne pozna nikakih izjem ali možnosti, tako da ne razumemo, kaj je pravzaprav treba še sklepati. Petdeset slučajev vendar ni preveč za enostavne »da« in »ne« komisije! In če zaseda komisija le štirikrat na leto, mora čakati upravičenec, katerega slučaj je dozoril »slučajno« tik po sklepanju, na prihodnjo sejo, torej tudi par mesecev. Ali naj se med tem poda na agitacijsko potovanje med zavarovance, naj hitreje umirajo? Drugega sredstva nima, da pospeši odločitev, kot da nabere čimprej zadostno število nesrečnikov. Za vsak posamezni slučaj pa komisiji spet ne moremo citirati, ker se pri sedanjem zakonu prav lahko zgodi, da bodo upravni stroški večji kot letni znesek dotične rente.

To je vse posledica brezumnega prepisovanja.

Isto smemo reči o § 23, ki nekako sumira v prejšnjih §§ stoječe odredbe o uradnih zavoda ali bolje o vrstah uradništva. Statut pozna naravnost hitijske kategorije: pred očmi vam mrgoli jo stalni, začasni, pomožni, činovniki, sluge in »pomožni« sluge, tako da se čudite, čemu so spustili glavne, srednje in postranske činovnike in sluge!

Bralcu, ki ima kolikčak zdravega čuta, se obrača želodec, ko čita vse te neskladnosti v besedilu, ki spada iz generalne norme v malenkost, meša stvarnosti s formalnostmi, in ki leži »kot vampir« na razvitku zavoda.

Seveda je natanko prvi občni zbor, kar se jih je že vršilo v Ljubljani takoj odredil revizijo statuta. Mislim je

pri tem bržčas na izboljšanje rent, morada tudi na povečanje avtonomije. Prav intenzivna pa bo morala biti revizija statuta baš v organizatornem delu, tako kar se tiče besedila (smisla) in kar se tiče stvarnosti določb.

Dotaknil sem se le najizrazitejših »vzglodov«; iz njih si lahko vsak sam pridobi skepso glede ostalih hib, ki se kar tako ponavljajo.

Cemu spada to v socijalno politiko? Statut je bil izdelan v ministrstvu, toda vsekakor iz materiala, ki ga je predložil pokojninski zavod. In vse hibe, megleno izražanje, nedoslednosti in tehnične gluposti imajo pač hrbitišče v Ljubljani; to delo z značajem mašila, fortvurštlarije je nastajalo tu, in kar je ministerstvo še dodalo (edinice!) je itak tako brez glave vnešeno, da se uvidi na prvi pogled.

Naj bi prihodnji statut izgledal drugače kot ta, ki diši po šarlatanstvu in politično-partijskih intencijah. Naj bi tudi popravil napram zavarovancem, kar je prestavljalec avstrijskega statuta spregledal, ker se še ni premaknil iz leta 1914.

Vojna proti alkoholu v Ameriki.

Kdor hoče razumeti, kako je mogel 100 milijonski narod priti do tega, da se je popolnoma odrekel zauživanju alkohola, mora pred vsem vpoštevati sledeča tri dejstva: Pivske sege v tej državi so mnogo silnejše in radi tega tudi bolj uničujoče kot v Evropi. Udoben četr, pri katerem sedi evropski mešanec ves večer, da si takorekoč pribori pravico sedeti v gostilni in politizirati, je v Ameriki nepoznan. V ameriških »salonih« je navadno vladala neke vrste tekma v pijančevanju, ki je radi pogostih vaj in nevarnosti snovi, učinkovala grozeče. Temu se je še pridružila politična korupcija, ki se je kaj rada posluževala teh običajev in »salonov«. To politiko naj bi pred vsem zadela prohibicija.

Drugič je treba vpoštevati, da imajo v Ameriki cerkve veliko in vplivno moč. Skozi 30 let so cerkve vztrajno delale na to, da so pripravile javno mnenje do te žrtve. Cerkev pa niso vplivale na socijalno in politično življenje neposredno, marveč potom svojih organizacij, ki štejejo 25 milijonov odrašenih članov. One so v zvezi z ženskami najtrdnjša opora zakona.

Tretjič je treba poznati nagnjenje amerikske puritanske etike, vzgajati in disciplinirati voljo ter jo podrediti razumu. To nagnjenje prepovedi se udeležuje najraje v raznih prohibitivnih gibanjih. Romarskim očetom je bilo n. pr. v XVII. stoletju prepovedano poljubljati ob sobotah svoje žene. Pitje, kajenje, igranje, ples, gledališče in eleganca, so zelo pripravne točke za ta »NE«, ki je obremenjen s težko življenjsko resnostjo in hranten z vso etično energijo. To lahko vsebuje nekaj herojskega, toda od tu ni včasih daleč do pretiranega in slabega.

Te tri gonilne sile so uvedle prohibicijo. Sicer jo za enkrat niso v stanu tudi v praksi popolnoma izvesti. Za višje sloje je sport, za nižje maščeva-

nje, za mnoge trgovina, ako se izognejo zakonu. Trgovina sama je zelo plodonosna. V nasprotjem slučaju bi bilo težko razumeti, zakaj plovejo tri milje od obročja ladje takozvane »mornarica ruma«. Iz teh ladij se zelo spretno vtihotaplja alkohol v državo. Nič manj pripravna niso velika jezera in tudi meja na kopnem ni toliko zastražena, da ne bi vabila tihotapcev. Bogataši so skupali pod svojimi palačami globoke kleti. Drugi zopet skrivaj destilirajo razne ne baš nevarne snovi in število zakotnih pivnic v mestih je še vedno veliko.

Ako bi se hotel zakon izvesti, bi bila potrebna močna zvezna policija ali vsaj urejeno sodelovanje tega organa in državne ter občinske policije. Brez tega zija povsod nasproti nevaren prepad med zakonodajo in upravo. Danes je dovedel ta zakon in njegovi dodatki celo do političnih zapletljivosti in diplomatičnih not. Francoski in angleški mornarji nikakor nočejo opustiti svoje pijače, dokler se nahajajo njihove ladje v ameriških pristaniščih. Vprašanje je, da-li bodo evropske sile organizirale svoje bojne brodoge v zaščito »brodogvija žganja« pred obalo Amerike, ali pa bo stric Sam zatisnil eno oko in dovolil, da bodo francoski mornarji v miru spili svoja dva litra vina na dan?

To vprašanje se bo vsekakor lažje rešilo, nego notranje-politično, ki stoji s tem zakonom v zvezi. Guverner Smith države New York je praktično veljavo zveznega prohibicijskega zakona precej omejil. Na stotine visečih kazenskih pravnih bo na mah rešenih in vsi »mokri« se so oddahnili. Na isti poti se že nahajate državi Wisconsin in Illinois. Toda to preluknjenje zakona kriči po protestu »suhil«. Te vodi William Jennings Bryan, bivši predsedniški kandidat in državni tajnik, ki z isto strastjo pobija alkohol, svetopisemsko kritiko in razvojno teorijo. Oba poslednja bojna klica, bi mu pred nekaj tedni kmalu donesla predsedniško mesto presbiterijanskega generalnega synoda. Ako se vrže strast na »slagerja« »moker« in »suh«, tedaj ni izključeno, da bo to parola za bodoče volitve. Vsekakor pa bo vsaka kandidatura iz svojega stališča napram prohibiciji pridobila ali precej izgubila. Lahko si predstavljamo, kakšno križanje interesov bi se iz tega izcimilo. Demokrati bi n. pr. bili za Društvo narodov, toda proti prohibiciji, republikani pa obratno proti Društvu narodov, toda za prohibicijo. To bi na vsaki način povzročilo popolno volilno zmešnjavo, ki se je že danes boje nekateri uvidevnejši politiki.

Pravi socijalno-etični in zdravstveni učinek prohibicijskega zakona pa leži izven strankarskopoličnih in cerkvenih strasti. Njegovo vrednost moremo meriti na statistično dokazanih vplivih na kriminalistiko, zdravje in narodno premoženje. Tu govorijo številke jasno za zakon, čeravno bo treba še precej časa, predno bo prišel do popolne veljave. (N. Z. Z.)

Ali ste že obnovili naročnino za Jutranje Novosti?

Šah.

Šahovske študije (končnice).

(Sestavil H. Rinck.)

1. Beli: Kg8; Le5; Sc4; B: g7; Črni: Kd1; La8; B: f2, h2; Beli na potezi izsili remis. (Sestavil H. Rinck.)
2. Beli: Kf1; Sc5; B: a6, c2, h2; Črni: Kg6; Lh4, h7; B: d3; Beli na potezi izsili remis. (Sestavil H. Rinck.)
3. Beli: Kh1; Sc8; B: f6, h2; Črni: Kd6; B: c3, f3, h3; Beli na potezi izsili remis. (Sestavil H. Rinck.)
4. Beli: Kh6; Th7; Bk5; Črni: Kh1; Sc5; B: d7, e3; Beli na potezi izsili remis. (Sestavil H. Rinck.)
5. Beli: Ka6; Sc6; Lc4; Črni: Ka8; Sa7; Le1; B: d3; Beli na potezi izsili remis. (Sestavil H. Rinck.)
6. Beli: Kh5; Sb8; Črni: Kh3; La5; B: e5, k7; Beli na potezi izsili remis.

O Malgaših.

Doslej se je pogosto čitalo, kako so Malgaši — prebivalci otoka Madagaskarja — svobodoumni v spolnem oziru. To mnenje mi je potrdil črni moj znanec Georges Rakotobé, rekoč, da gostoljubni domačini posodijo tujcu celo ženske, vendar pa samo v onih krajih, ki še niso prevzeli krščanstva. — Sedaj pa je izdal G. Julien delo, kjer trdi, da Malgaši niso nič bolj nenravni nego drugi narodi sveta.

Bistveni namen ženitve je pri teh otočanih mnogobrojno potomstvo. Naslov »zakonska polovica« zasluži pri njih ženska edino tedaj, če je rodovita. Materinstvo je prvi pogoj, da ženska uživa javno spoštovanje in zavzema častno mesto v plemenu.

Jalova ženska prebije svojo zrelo dobo in starost, ako ne popolnoma v kotu, pa vsaj v splošni nebržnosti do nje. Ženska brez zaroda mora koga posinoviti ali pohčeriti, če želi biti dostojno pokopana. Ljudska brezobzirnost imenuje neporodnico »bada«, kar je skrajna žaljivka in pomeni isto kot pri nas »jalovica«; samica, ki jo po večkratnih brezuspešnih poskusih ne marajo več voditi k juncu.

Malgaši ne dopuščajo celibata in uganjajo čisto mogočeno, ki je seveda dandanes prihranjeno kvečjemu voditeljem in bogatim, osobito pri bolj oddaljenih plemenih, kjer se draginja še tako ne čuti. Splošno torej zasluži družinski ideal na Madagaskarju vse naše upoštevanje. Pogostokrat namreč mož in žena ne delujeta, da bi stregla svojim strastem in počutkom, ampak da se ravnata po ljudskem verovanju. Kdor ume razbrati zamotani osnutek in potek malgaške družbene in verske uredbe, zatrjuje G. Julien, zasledi v njej logiko ter etično skrb, ki ni brez poleta.

Kaj govorite o odkritosrčnosti. Večidel ni edinstvene odkritosrčnosti. Samo zaporedne odkritosrčnosti poznamo. Pierre Benoit, Mademoiselle dela Ferté, 1923.

Kaj je duša?

Substancijalistna teorija uči, da biva poleg vseh doživljavaev še neka višja duševna realnost, duša, ki leži za temi doživljaji kot enostavna, neuničljiva in v tem smislu neumrjoča »substancija«. Najbistvenejši znak te teorije je pri tem nauk, da je ta duševna substanca neodvisna od naših trenutnih doživljavaev in da ostane zato v vsej svoji individualnosti taka kakor je, če ti doživljaji prenehajo ali ne. Psihološki substancijalist loči torej naš »jaz« tudi v realnem smislu od naših doživljavaev, ki jih smatra samo za neke glede te duše čisto akcidentelne pojave, ki se prav nič ne dotikajo notranjega bistva »duše« kot neke v strogem pomenu besede popolnoma zase in v tem smislu poleg doživljavaev bivajoče duševne realnosti. Duša je substanca, doživljaji pa le njeni akti, pri čemer eksistenca te substance ni v nobenem oziru odvisna od eksistence teh svojih aktov, pač pa narobe. Iz minljivosti teh aktov ne sledi torej minljivost duše, ki je nasprotno kot absolutno enostavna in nedeljiva realnost tudi za vedno nerazrušljiva. Bolj postranskega pomena je, če uče v tem smislu nekateri substancijalisti »nesmrtnost« duše in obenem njen postanek v času (pri koncepciji, rojstvu itd.) — nauk cerkvene filozofije — drugi pa isto nesmrtnost v absolutnem pomenu besede, t. i., trajanje duše od večnosti do večnosti (semkaj spada že stari nauk o tzv. »potovanju duš«, stari platonizem, Leibnitzova »monada« i. dr.). Sicer pa spadata, seveda v najrazličnejših modifikacijah, med psihološke substancijaliste, misleci kakor Platon, Avgustin, srednjeveški skolastiki, Descartes, Leibnitz, Kant, Herbart, Lotze i. dr.

Aktualitetna teorija pa trdi, da se poleg doživljavaev, t. i. aktov, sploh ne sme govoriti o kakšni samonikli duševni realnosti. Tradicijska duša ali

naš »jaz« ni ničesar drugega nego neki sojem ali kompleks doživljavaev oziroma aktov. To mnenje utemeljujejo ter osvetljujejo z analogijami iz vnanjega sveta, zanikajoč obenem eksistenco vsake fizične substance, ki naj bi bile zgolj skupine ali kompleksi raznih kakovosti oz. aktov. Slično bi bil tudi naš »jaz« edino-le kompleks naših doživljavaev. Tak aktualizem je zastopal že grški sofist Protogora z izrekom »duša ni nič drugega nego občutek«; v novejšem času pa najgloblji angleški mislec David Hume, oče tzv. asociacijske psihologije. Proti temu pomislimo to-le: razmerje kakovosti s tem, čemur ta kakovost pripada, ni razmerje dela s celoto; skupina raznih kakovosti kot taka ne more bivati brez istega od nje in njenih delov nujno različnega predmeta, ki ima dele te skupine za svoje kakovosti.

Potemtakem je treba ločiti med nosilcem kakovosti ali lastnosti (»kajstvo«, quidditas) in med kakovostmi samimi. Med obema vlada zakonita koordinacija ali vzporednost: ni kakovosti brez kajstva, pa tudi kajstva ni brez kakovosti; z vsako spremembo v enem se strinja sprememba v drugem. V psihicnem svetu nazivamo to kajstvo »jaz«, njegove kakovosti pa doživljaje.

Ta Velsova teorija (Uvod v filozofijo) ugotavlja svoje stališče napram substancijalizmu in aktualizmu takole. S prvim se sklada v tem, da ostro loči med jazom in doživljaji. Dočim pa je substancijalistu naš jaz neka substanca zase, ki postoji v nekem metafizičnem smislu za svojimi doživljaji in je v svoji eksistenci z vidika večnosti neodvisna od teh doživljavaev, trdi ta zakonito in brezpogojno načelno koordinacijo med obema pojavoma, na podlagi katere ni enega brez drugega. S psihološkimi aktualisti pa se uje-ma v tem, da polaga kot on velik pomen v prvi vrsti na doživljaje, ker misli, da se vsako natančnejše spoznava-

nje jaza more doseči samo po spoznavanju njegovih doživljavaev. Grafično se ti trije nauki dajo pozoriti sledeče, ako J = jaz, d = doživljaj:

a) $J + (d_1 + d_2 + d_3 \dots)$. To je psihološki substancijalizem, po katerem ostane naš J, tudi če bi odpadli vsi doživljaji.

b) $J = (d_1 + d_2 + d_3 \dots)$. Tako tolmači to razmerje psihološki aktualizem, ki istovetno jaz s skupino raznih doživljavaev.

c) $J : (d_1 + d_2 + d_3 \dots)$. To je znak Vebrove načelne koordinacije med jazom in doživljaji.

Iveri.

Mistral me je očaral: dobri Bog mu je mnogo podaril. Dober je, preprost, lep, občutljiv, velikodušen. Njegov slog je on sam.

Gounod, Pismo ženi, 1863.

Celo sedaj, ko je postal gospodar svojega življenja, narod pričakuje še vedno barina; enim je ta barin evropski proletariat; drugim pa Nemec, stvarnik železne discipline.

Gorki, Revolučni spisi, 1918.

Dobro je govoriti srečnim zemljanom o smrti. Te besede o prahu, grobu, nič, življenju se kaj imenitno prilagajajo, če so izrečene v kraljevem dvorcu.

Mme de Rémusat, 1810.

Sleherno delo, čigar poglavitna služga tiči v tem, da je dobro preračunano na večjo ali manjšo stopnjo gledalčeve oziroma bralčeve neumnosti, me dolgočasi.

Stendhal, 1840.

Navajena sem na Boga, poskusila sem, da ne bi verovala vani, a ne morem.

Marija Baškneva, Zapisnik, 1879.

RENATUS:

Pri Mazurskih jezerih.

I.

Širni les se razprostira preko nižav. Na porobju gozda rastejo po napeti zemlji mogočni hrasti, vitke smreke in košate bukke, dočim se v notranosti površina znižuje in ustvarja z visoko travo, z grmovjem in jelšami obraščene planote in kotanje. Tu in tam se med bičevjem in vejevjem svetlikajo velika zelena očesca — Mazurska jezera.

Gorje človeku, če ga zanese usoda v te kraje. Zgubljen je. Močvirnata zemlja se oklene njegovih nog, ga počasi poteguje v svojo notranost ter se naposled zopet zapre nad njegovo glavo.

Mnogo žrtev je že zahtevalo to močvirje. Človeštvo in živalstvo mu je dajalo tribut, a vendar ni bilo nikdar sito. Pred njegovo poželjivostjo niso varne niti divje gosi in druge vodne ptice, zato od tam instinktivno bežijo; samo metulji in kačji pastirji obletavajo usodepolno ozemlje.

Došla je svetovna vojna, Mazurska jezera so hrepenela po hrani, so hotela imeti svoj delež. Rusko armado je obkolil sovražnik in jo potisnil v močvirje. V divjem begu je na tisoče ljudi in konj zapadlo grozni usodi, je polagoma zginjalo v skrivnostno osrčje zemlje.

Pri tej katastrofi so se dogajali pretresljivi prizori. Obupani vojaki so zgrabilii drug drugega, so lezli drug drugemu za vrat. Nekateri so molili, a drugi kleti; nekateri so prepevali sve-te pesmi, a drugi so v blaznosti rjeve-li, kakor lačne zverine v puštnji. Doleč po okolici je odmevalo divje kričanje nesrečnih ljudi in živali, dočim je močvirje hropelo, požiralo ter v zadovoljstvu mežikalo s svojimi zelenimi očesi.

II.

Minul je dan in mrak je legel na zemljo. Močvirje je prebavljalo svojo hrano. Pri Mazurskih jezerih je zopet vladal mir in pokoj. Iz daljave je odmevalo zamolklo zavijanje šakalov, iskajočih svoj plen. Tu in tam je skoviknila in zaplahutala sova po gozdu.

Glej, tisti čas se je v srebrni mesečini prikazal Vsečlovek nad lešom. — Raz njegovo obličje je sevala neizrečena milina; njegovo belo oblačilo je lesketalo kakor solnce. Bela postava je žarela v luči neznanih svetov, katere prameni so segali preko obzorja. Ljudje v daljnih seliščih so strmeli pod sinji svod govoreč: »Nad Mazurskimi jezeri se je odprlo nebo...«

Vsečlovek je priplul nad močvirje. Obstal je, dvignil desnico in je blagoslovil nenastito zemljo. Pod vplivom njegove volje je začela iz jezer in močvirja vstajati bela megla. Iz megle so nastajali klopčiči. Ti so se zvijali in odvijali, so begali semtertja, so pluli navzgor in navzdol, ustvarjajoč razne fantastične oblike. Po preteku četrte ure so zavzeli celo močvirje, jezera in les in se pretvorili naposled v — ljudi in živali.

Vsi vojaki in konji, ki jih je v teku dneva pogoltnilo močvirje, so praznovali vstajenje. Njih astralna telesa so obkroževala Vsečloveka. Vsečlovek se je trpko nasmehnil, rekoč: »Vstali ste! Smrt je rojstvo in rojstvo je smrt: dve vedno druga drugi sledeči postaji v brezkrainem življenju duha... Sle-dite mi!«

Vsečlovek je umolknil. Se enkrat se je ozrl po svojih dragih ter je, znajoč, da ne manjka nobenega, z njimi odplul proti Moskvi. Pod svojo zaščito jih je odvedel na astralno sfero nesrečne domovine.